

2.6. Luonnon monimuotoisuuden suojelu, ekosysteemipalvelut sekä luontokohteiden ja maiseman säilyttäminen

2.6.1. Nykytila

Maisema

Suomi on ratifioinut Euroopan maisemayleissopimuksen, joka velvoittaa maisemien suojeluun, hoitamiseen ja suunnitteluun. Työ maaseutumaiseman ylläpitämiseksi liittyy pitkälti luonnon monimuotoisuuden edistämiseen ja pohjautuu luonnon monimuotoisuutta koskevaan EU:n strategiaan vuoteen 2020, ja siihen pohjautuvaan kansalliseen luonnon monimuotoisuusstrategiaan, sen pohjalta tehtyyn toimintaohjelmaan sekä EU:n luonto- ja lintudirektiiveihin.

Suomessa on kartoitettu 156 arvokasta maisema-aluetta. Ne ovat maaseutumme edustavimpia kulttuurimaisemia, joiden arvo perustuu monimuotoiseen kulttuurivaikutteeseen luontoon, hoidettuun viljelymaisemaan ja perinteiseen rakennuskantaan (Ympäristöministeriö 1995, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2019). Koska Suomessa boreaalinen metsä dominoi maisemaa (maa-alasta vain noin 7 % on peltoa, peltojen lohkokoon keskiarvo on alle 3 ha) ja avoimet alat kasvavat herkästi umpeen, muodostavat avoimet viljelymaisemat sekä ekologisesti, kulttuurisesti että maisemallisesti tärkeän minimitekijän, jota on tarve vaalia. Maiseman rakenne vaihtelee alueellisesti eteläisen ja läntisen Suomen laajemmista viljelyalueista pohjoisen ja idän hyvin pienipiirteiseen, metsän dominoivaan maatalousmaisemaan. Maatalouden jatkuminen koko maassa ja maaseudun asumisen ja elinkeinojen edellytysten turvaaminen mahdollistavat toiminnalliset puitteet avoimen kulttuurimaiseman säilymiselle ja samalla myös maisema-arvojen hyödyntämiselle mm. matkailun edistämisen vetovoimana.

Maaseutuohjelmassa on usean ohjelmakauden ajan ollut toimenpiteitä, joilla on voitu edistää maisemanhoitoa. Peltoihin liittyvät merkittävät suojellut maisemapiirteet, kuten suojellut puut ja puuryhmät, ovat olleet tukielpoisia täydentävien ehtojen kautta ja ovat osa suorien tukien viherryttämistuen ekologista alaa rahoituskaudella 2014-2020. Neuvontajärjestöt ja yksityiset neuvojat tarjoavat neuvontaa maisemanhoidosta ja viljelijät ovat voineet saada neuvontaa myös Neuvo2020-järjestelmän rahoituksella.

Taustaindikaattorit:

C.21: Agricultural land covered with landscape features: *ei vielä saatavilla*

Huom. Taustaindikaattorin C.21 ”Maatalousmaa, jolla maisemapiirteitä” sisältökuvausta ei ole saatavilla.

Åland har ett omväxlande och kontrastrikt mosaikartat landskap med ett förhållandevis stort inslag av ädla lövträd som tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Jordbruket och boskapsskötseln har satt sin prägel på jordmånen och växtligheten på Åland, och det är detta tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Då det åländska jordbruket dessutom är relativt småskaligt har detta lett till ett synnerligen omväxlande landskap. Det forna jordbruket med traditionella arbetsmetoder gynnade på så sätt variationen i landskapet och därigenom den biologiska mångfalden. På landsbygden och i skärgården används ca. 60% av markytan för jord- och skogsbruk.

Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut

Suomen toimet luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi ja siihen liittyvien ekosysteemipalvelujen ylläpitämiseksi perustuvat luonnon monimuotoisuutta koskevaan EU strategiaan vuoteen 2020 sekä siihen perustuvaan kansalliseen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategiaan ja

toimintaohjelmaan, EU:n luonto- ja lintudirektiiveihin sekä niiden pohjalta tehtyihin kansallisiin luontotyyppien ja lajien uhanalaisarviointeihin. Strategia ja sitä tukeva toimintaohjelma toteuttavat biologista monimuotoisuutta koskevaa yleissopimusta (CBD). Talousmetsien osalta luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategiaa ja toimintaohjelmaa täydentävät Kansallinen metsästrategia 2025 ja METSO-ohjelma. Vieraslajien torjunta perustuu kansalliseen vieraslajistrategiaan ja sen toimintaohjelmaan sekä kansalliseen vieraslajilakiin.

Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla on toimivaltansa mukaisesti omat erilliset ympäristöön ja luonnonsuojeluun liittyvät lainsäädäntönsä. Luonnon monimuotoisuuden suojelua toteutetaan sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella erilaisin luonnonhoitotoimenpitein. Biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (CBD) liittyvissä Aichi-tavoitteissa tavoitellaan muun muassa 17 prosentin suojelua maa- ja sisävesialueiden yhteispinta-alasta. Suomessa tämä suojeluprosenttia koskeva tavoite on saavutettu. Suomen viidennessä CBD-maaraportissa on todettu, että Suomessa on suojeltu vähintään 18 prosenttia maa- ja sisävesialueiden yhteispinta-alasta. Suomen metsien pinta-alasta 12 % on suojeltu. Lisäksi eri maanomistajaryhmillä on merkittäviä toistaiseksi metsätalouden ulkopuolelle jätettyjä metsäalueita, jotka eivät sisälly suojelutilastoihin. Puutteena on metsien suojelupinta-alan keskittyminen Pohjois-Suomeen. Suojelualueiden ulkopuolisten monimuotoisuutta edistävien kohteiden (OECM-alueet) biodiversiteettisopimuksen mukainen määrittely ja tunnistaminen on Suomessa käynnissä.

Maatalousluonnon monimuotoisuus on kiinteästi kytköksessä maatalouden harjoittamiseen, etenkin laiduntavaan karjatalouteen. Maatalousluonnon kohteet sekä suojelualuilla että niiden ulkopuolella vaativat avoimen alan säilymistä ja jatkuvaa pitkäjänteistä hoitoa perinteisen rauhoittavan suojelun sijaan. Merkittävimmän hoitotyön tekevät viljelijät, etenkin karjankasvattajat, jotka hoitavat monimuotoisuudeltaan ja maisemaltaan merkittäviä kohteita. Valtion mailla Metsähallitus toteuttaa suunnitelmallista perinnebiotooppien hoitoa arvioimalla kohteiden hoitotarvetta ja koordinoimalla niitä viljelijöille hoidettaviksi esimerkiksi maaseutuohjelman ympäristösopimuksien avulla. Suojelualueilla olevien luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien hoidon koordinoinnista vastaavat osaltaan myös ELY-keskukset. Ympäristöministeriö on vuonna 2020 käynnistänyt mittavan Helmi-hankkeen uhanalaisten elinympäristöjen suojeluun ja ennallistamiseen. Helmi-elinympäristöohjelmalla on asetettu vuoden 2023 loppuun ulottuvat tavoitteet ELY-keskuksille ja Metsähallituksen Luontopalveluille. Tavoitteena on suojella 20 000 hehtaaria ja ennallistaa 12 000 hehtaaria soita, kunnostaa 80 lintuvettä ja kosteikkoa, hoitaa 15 000 hehtaaria perinnebiotooppeja ja 600 metsäistä elinympäristöä sekä kunnostaa 200 pienvesi- ja rantaluontokohdetta. Helmi-ohjelmassa on tarkoitus asettaa tavoitteita myös vuodelle 2030.

Maatalouden luomissa ja ylläpitämissä elinympäristöissä elää useita perinteisestä maataloudesta hyötyneitä ja siitä riippuvaisia luonnonvaraisia eläin-, kasvi- ja sienilajeja. Perinteisessä maataloudessa karja laidunsi luonnonlaitumilla niin rannoilla, niityillä, hakamailla kuin myös metsissä. Talven rehu korjattiin pääasiassa luonnonniityiltä ja pientareilta sekä lehdestämällä lehtipuita. Merkittävimmät lajiston ja luontotyyppien uhanalaistumiseen johtaneet syyt liittyvätkin tällaisen toiminnan päättymiseen maatalouden rakennemuutoksen seurauksena. Laiduntava karja on vähentynyt, karjankasvatus on keskittynyt suuriin yksiköihin, luonnonlaitumien ja myös peltolaitumien käyttö on vähentynyt. Luonnonniittyjen korjaaminen rehuksi on käytännössä loppunut. Perinnebiotooppien luontotyypeistä 93 % (37 kpl) luokiteltiin uhanalaisiksi vuoden 2008 uhanalaisuusarvioinnissa (Schulman ym. 2008). Vuoden 2018 uhanalaisuusarvioinnissa kaikki perinnebiotooppien luontotyypit luokiteltiin uhanalaisiksi ja 76 % katsottiin lähiajan kehityssuunnaltaan edelleen heikkeneviksi, 12 % vakaiksi koko maan tuloksissa (Lehtomaa ym. 2018). Lajien uhanalaisuusarvioinnin mukaan joka yhdeksäs Suomen eliölaji on uhanalainen (Hyvärinen ym. 2019). Uhanalaisista lajeista 24,4 % elää perinnebiotoopeilla ja muissa ihmisen muuttamissa ympäristöissä. Avoimien alueiden sulkeutuminen on 700 lajin uhanalaisuuden tai häviämisen ensisijainen syy. Perinneympäristöjen eli niittyjen ja laidunten lajeista tilanne on kehittynyt alueiden umpeenkasvun vuoksi huonompaan suuntaan 59 lajilla. Vastaavasti 38 lajin tilanne on parantunut.

Perinnemaisemat inventoitiin Suomessa vuosina 1991–1998, mutta inventointi ei ollut kattava. Perinnemaisemien hoitotyöryhmä arvioi vuonna 2000, että hoidettavan alan tavoitteena tulisi olla 60 000 ha (Salminen & Kekäläinen 2000). Uusi inventointikierros on käynnistynyt vuonna 2019 ja sitä jatketaan osana edellä mainittua Helmi-ohjelmaa. Perinnebiotooppien hoitoa on rahoitettu maaseutuohjelmasta jo usean

ohjelmakauden ajan. Vuonna 2019 maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidon korvausta ja aiempien kausien vastaavia vielä voimassa olevia sopimuksia maksettiin yhteensä 33 120 hehtaarille. Sopimusala on kasvanut tasaisesti ohjelmakaudella 2014-2020. Korvaustasojen porrastaminen on auttanut luontoarvoiltaan arvokkaimpien kohteiden saamiseen hoidon piiriin. Nämä sopimukset muodostavat merkittävän panostuksen maatalousluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa maataloilla ja myös monilla luonnonsuojelualueilla. Tietoisuus monimuotoisuuden merkityksestä on lisääntynyt ja aihe noussut yhä useammin esille mm. tiedotusvälineissä. Monimuotoisuuteen liittyvää neuvontaa on ollut saatavissa Neuvo2020-järjestelmän kautta. Suurpetokantojen vahvistuminen ja levittäytyminen eri puolille Suomea on viime vuosina paikoitellen enenevässä määrin vaikeuttanut sopimusalueiden laidunnuksen toteuttamista. Osalla kohteista laidunnusta on voitu jatkaa petoaitojen turvin, mutta osalla kohteista, etenkin syrjäisillä ja vaikeakulkuisilla, laidunnusta ei ole voitu jatkaa laiduneläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi.

Metsäkadon torjumiseksi on Suomessa käynnistetty metsittämisen tukeminen joutoalueilla, jotka eivät ole maatalousmaata eivätkä metsää. Tällaisiin alueisiin voi sisältyä entisiä maatalousvaikutteisia alueita, joilla on arvoa monimuotoisuuden takia. Tukijärjestelmän rajauksissa on otettu huomioon, että tuettua metsittämistä ei tulisi kohdistaa monimuotoisuuden kannalta merkittäviin kohteisiin.

Det permanenta naturskyddet på Åland har i huvudsak skett genom inrättande av naturreservat. Av Ålands landyta är ca. 1,8% skyddad som naturreservat i 54 naturreservat som är skyddade i lag. Det finns flera typer av naturskyddsområden på Åland. Naturminnen är enskilda objekt, till exempel speciella stenar eller säregna träd, som också har skyddats i lag. På Åland finns även ett sälskyddsområde och två Ramsar-områden som är viktiga våtmarksområden. Vissa livsmiljöer som är ovanliga eller som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden har i naturvårdslagen förklarats särskilt skyddsvärda. En sådan livsmiljö får inte utan landskapsregeringens tillstånd ändras så att den förlorar sin särart. Även åtgärder som görs i närheten av en särskilt skyddsvärd livsmiljö ska utföras så att livsmiljön bevaras. Lagskyddade biotoper framgår från LF (1998:113) om naturvård. Andelen skogar äldre än 140 år utgör 3,8 procent av skogsmarken (2 600 ha) medan andelen skogar äldre än 160 år uppgår till 1,3 % av skogsmarken (900 ha).

Av de i den sk. röda listan uppräknade hotade arterna finns flera på Åland. Många av de mest hotade arterna på Åland finns på naturbetesmarker, antalet arter har där minskat alarmerande. Naturbetesmarkerna utgörs av flera olika vegetationstyper och innehåller många olika livsmiljöer för växter och djur. De hyser också den största artrikedomen och flera hundra olika arter av kärlväxter kan återfinnas på naturbetesmark, likaså är andra växt-, insekt- och djurgrupper väl representerade. På naturbetesmarkerna finns också ofta gamla ädelövräd, enskilt växande träd och hamlade träd som utgör livsmiljöer för ett flertal hotade och sällsynta arter. Den flora och fauna som utvecklats under långa tider av kontinuerlig hävd ingår också i de kulturhistoriska värdena. År 2018 fanns 6 938 hektar naturbetesmark i produktion.

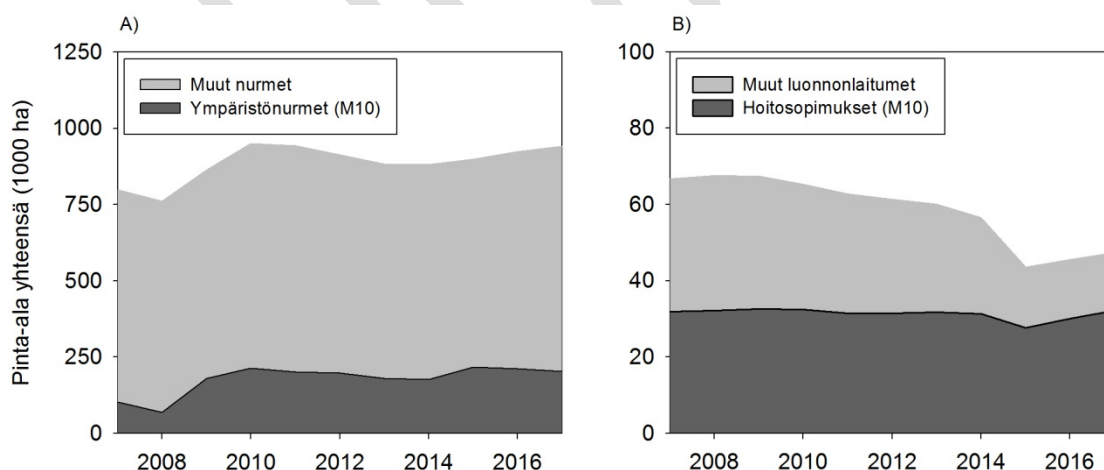
Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan Suomen metsäluontotyypeistä 76 % on uhanalaisia, kun mukana tarkastelussa ovat myös vertailut esiteolliseen aikaan. Lyhyen aikajänteen (50 vuotta sitten) kriteereiden perusteella metsäluontotyypeistä on uhanalaisia 41 %; näistä lehtoluontotyyppistä on 11, kangasmetsäluontotyyppistä kolme ja metsien erikoistyyppistä yksi. Suomen lajien 5. uhanalaisuusarvion mukaan ensisijaisesti metsissä elää 833 uhanalaista lajia. Kaikista uhanalaisista lajeista suurin osa (31 %) elää metsissä. Uhanalaisten osuus arvioituista lajeista on kuitenkin metsissä muihin elinympäristöihin verrattuna pienin (9 %). Tämä johtuu siitä, että uhanalaisia metsälajeja on lukumääräisesti paljon, koska metsälajejakin on paljon. Aitoja negatiivisia luokkamuutoksia (142 lajilla) on kuitenkin edelleen enemmän kuin positiivisia (115 lajilla). Metsätalouden käytäntöjen ja toimintamallien kehittämisen ansiosta noin 30 aiemmin uhanalaista lajia voitiin vuonna 2019 poistaa uhanalaisten lajien listalta. Kuolleen puun määrä on Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan Etelä-Suomessa lisääntynyt 2000-luvulla.

På Åland finns drygt 117 000 hektar skogsbruksmark varav 62 000 hektar bedöms vara tillgänglig för ekonomiskt skogsbruk. Skogstyperna domineras av friska moar och ca 70% av skogarna har en bördighet av blåbärstyp (MT) eller bättre. Andelen lundar uppgår till ca 12% av skogsmarken. I bördiga lundar och i gamla skogar finner man överlägset flest hotade skogslevande arter. Lundarna uppvisar en stor variation i botanisk typ. Skogarnas biodiversitet är ett mycket brett område som innefattar mångfalden av växter, djur och mikroorganismer som samt den genetiska diversitet som är förknippad med dessa. I den åländska naturvårds-

och skogslagstiftningen finns ett 20-tal särskilt skyddsvärda eller hänsynskrävande biotoper nämnda. Enligt den inventering av skyddsvärda och hänsynskrävande biotoper som gjordes åren 2001 - 2003 påträffades ca 850 biotoper omfattande av en areal av drygt 1 000 hektar. Förutom lagstiftning har certifieringen av det åländska skogsbruket en viktig roll för bevarandet och gynnandet av den biologiska mångfalden, speciellt gällande art- och biotopskyddet.

Kosteikot ovat merkittäviä kohteita luonnon monimuotoisuudelle. Suurin osa Suomen kosteikoista sijaitsee maa- ja metsätalousalueilla. Suomi on monen EU:n alueella esiintyvän vesilintulajin tärkeä lisääntymisalue, mutta useiden lajien pesimäkannat ovat taantuneet. Hoitamattomat kosteikot kasvavat ajan myötä umpeen ja pienpedot heikentävät poikastuottoa. Ramsarin kosteikkoja suojelevan sopimuksen mukaisesti Suomessa on perustettu 49 Ramsar-suojelualuetta, jotka kuuluvat myös Natura 2000 -verkostoon. Kosteikkoluonnon edistäminen vaatii kuitenkin myös suojelualueiden ulkopuolista monipuolista kosteikkoverkostoa. Osana Helmi-ohjelmaa on tarkoitus kunnostaa merkittäviä lintuvesiä.

Peltoluonnon monimuotoisuutta ovat viljellystä pellostä, kesannoista, pientareista ja peltojen reunavyöhykkeistä hyötyvä lajisto. Peltoluonnon monimuotoisuutta edistää viljelyn monipuolisuus, erilaisten nurmien ja kesantojen määrä, nurmien pitkäikäisyys, riistaa, peltolinnustoa, pölyttäjiä ja muita hyönteisiä hyödyttävien kasvien viljely, integroidun torjunnan (IPM) yleisten periaatteiden noudattaminen kasvinsuojelussa, luonnonmukainen tuotanto, laiduntaminen sekä peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden edistäminen. Erilaisten nurmien kokonaisala on Suomessa pysynyt melko pitkään samassa suuruusluokassa mutta nurmi ja kesantoala on keskittynyt alueellisesti. Piennarala on vähentynyt, mutta on edelleen melko suuri, sillä peltolohkojen keskikoko on 2,3hehtaaria ja maisemarakenne pirstaleinen. Metsäisyys on maisemarakenteessa vähäisempää maan eteläosassa ja länsirannikolla. Hoitosopimusten ulkopuolisten luonnonlaidunten määrä on vähentynyt (Heliölä ym. 2019). Talviaikaisen kasvipeitteisyyden ala on kasvanut maaseutuohjelman ympäristösitoumusten toimenpiteiden myötä. Porrastettu talviaikaisen kasvipeitteen korvaustaso on kannustanut viljelijöitä laajemman kasvipeitteen toteuttamiseen. Peltoluonnon monimuotoisuuden yleistä kehitystä haittaa viljelykiertojen yksipuolisuus, joka on seurausta mm. kotieläintuotannon- ja kasvinviljelyn eriytymisestä, pohjoisissa oloissa viljeltävien lajien ja lajikkeiden niukkuudesta ja erikoiskasvien heikommasta viljelyvarmuudesta, jalostavan teollisuuden keskittymisestä sekä pienestä keskimääräisestä tilakoosta, joka vaikuttaa logistisesti kannattavan kokoisten tuotantoerien tuottamiseen ja varastointikapasiteettiin.

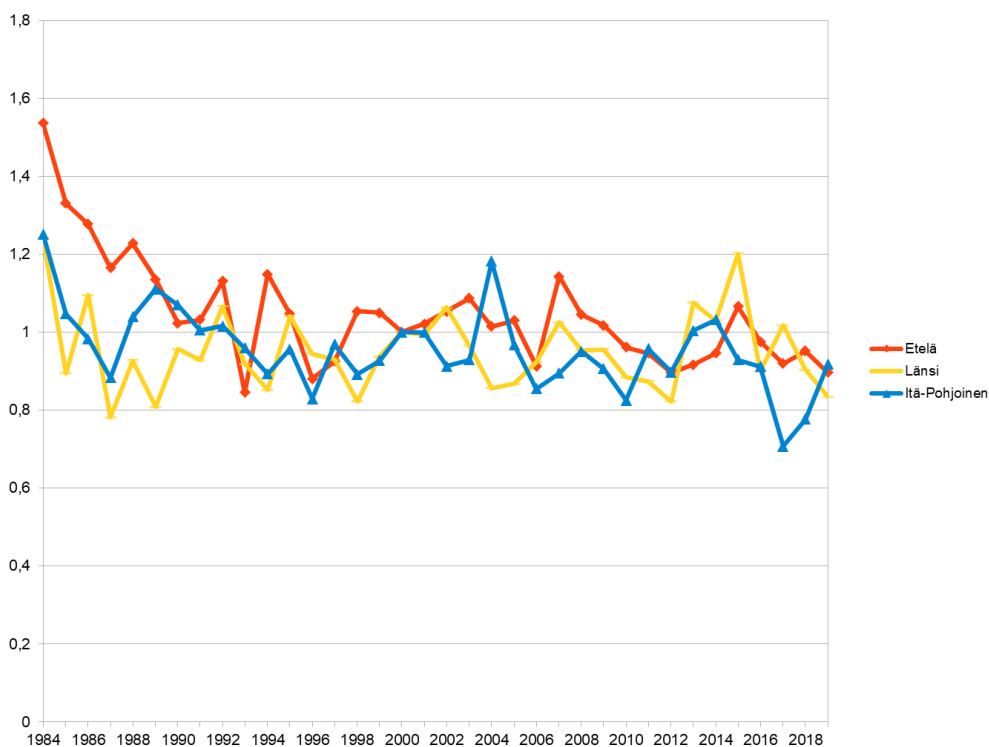


Kuva 2.6.1: Erilaisten A) nurmien sekä B) luonnonlaitumien yhteisalut Manner-Suomessa vuosina 2007–2017. Kuvassa on eritelty Ympäristökorvauksella ylläpidetty sekä muu ala, jotka summautuvat kuvaajissa yhteen.

Monimuotoinen kasvilajisto tarjoaa elinolosuhteet monimuotoiselle hyönteislajistolle, jotka vuorostaan tuottavat kasvintuotannolle ekosysteemipalveluja pölytyksen ja petohyönteisten esiintymisen kautta. Suomen mehiläishoitajain liitto ylläpitää tietoa pölytyspalveluja tarjoavista mehiläistarhaajista eri puolella maata.

Pölyttäjien määrällisestä kehityksestä ei Suomessa ole mahdollista esittää arviota, sillä kattavan pölyttäjiin kohdistuvan seurannan järjestämistä vasta selvitetään vuonna 2019 käynnistyneessä tutkimushankkeessa. Päiväperhosista saatavissa oleva seurantatieto osoittaa lajien esiintymisen vaihtelevan merkittävästi vuosien välillä (kuva). Lajistosta osa on vähentynyt ja osa vahvistunut. Suomeen on myös levinnyt eteläisiä lajeja (Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2019).

Yleiseurooppalaiseen linjalaskentaan perustuvan yleisten maallintujen seuranta-aineiston mukaan Suomen maatalousympäristön linnusto on merkittävästi taantunut 1990-luvun puoliväliin asti. 2000-luvulla taantuminen on jossain määrin hidastunut, mutta se ei ole kääntynyt kasvuun. Eurostatin tilaston mukaan taustaindikaattorin ”Peltolinnustoindeksi” arvo on 81,7. Alueellinen tarkastelu kantojen muutoksista osoittaa kantojen vaihtelevan eri vuosina eri alueilla jossain määrin eri tavalla, mutta selvää eroa alueiden välillä ei ole havaittavissa (kuva). Maatalousalueiden lintujen kehityksen seurannassa eri menetelmät ovat antaneet jossain määrin erilaisia tuloksia. Muuttolintujen kannankehitykseen vaikuttaa myös muutonaikaiset tappiot. Kaikkiaan maatalousympäristöstä riippuvaisia pesimälintulajeja on noin 40. Varsinaisten peltolajien lisäksi maatalousympäristö on tärkeä myös pellonreunoilla, metsissä ja kosteikoilla pesiville lajeille sekä muuttoaikoina levähdys- ja ruokailupaikkoina. Maatalouden tuotantotapojen muutoksista johtuvista elinympäristön menetyksistä ja heikkenemisestä kärsivät erityisesti isokuovi, räystäspääsky ja varpunen.



Kuva 2.6.2: Lintuindeksin kehitys tarkasteltuna erikseen Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Itä-Pohjois-Suomen osalta (Luonnontieteellisen keskusmuseon linja- ja pistelaskentaseurannat 2019).

För Finland beräknas indexet genom systematiska taxeringspunkter som sammanställs till tre regionala indexområden varav Syd omfattar även Åland. Fågelindexet för södra Finland inklusive Åland har minskat från ett värde på 1,356 år 1983 till 0,939 under 2016, även om stora variationer kan läsas åren där emellan.

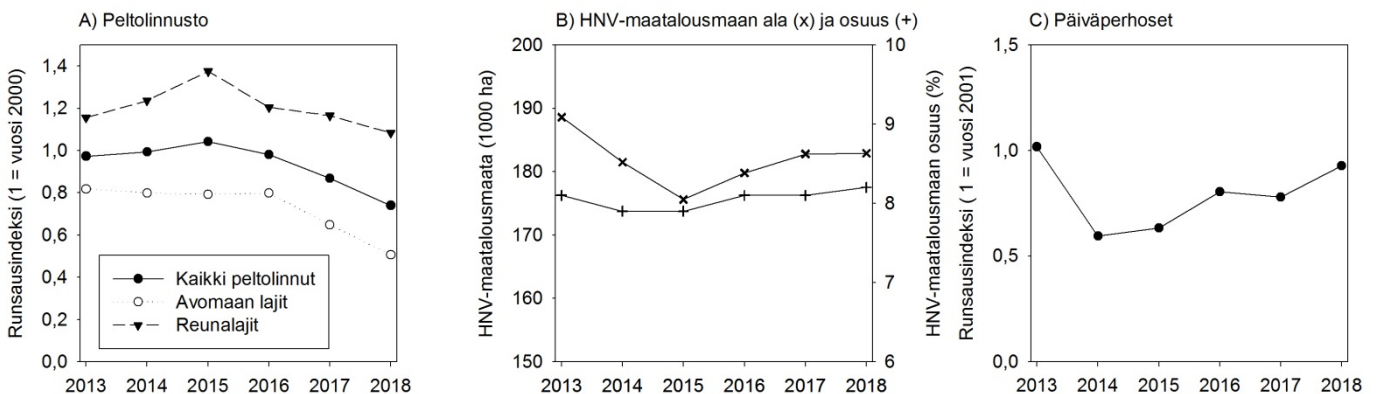
Hanhien, kurkien ja joutsenten viljelykasveille aiheuttamat satotappiot ovat merkittävästi lisääntyneet aiemmasta kantojen vahvistuessa sekä lintujen muuttoreittien siirryttyä kulkemaan pidemmältä Suomen halki ja muuton ajankohdan muuttuessa. Etenkin valkoposkihanhiin viljelyksille aiheuttamat vahingot keväisin ja syksyisin ovat nousseet merkittävästi ollen vuonna 2019 jo pitkälti toista miljoonaa euroa vuodessa. Vahinkojen odotetaan edelleen merkittävästi lisääntyvän muuttoreittien varrella etenkin Itä-Suomessa, sillä

kannalla on hyvät edellytykset kasvaa edelleen ja linnut tottuvat nopeasti erilaisiin karkotuskeinoihin. Ympäristöministeriö on uudistamassa rauhoitettujen eläinten vahingon korvaamista koskevia säädöksiä.

Taustaindikaattorit:	2010	2014	2018	
C.35: Farmland birds index (FBI):	89.20	95.04	78.64	Index 2000=100

Luontoarvoiltaan arvokkaan maatalousmaan (HNV-maatalousmaa) määrän muutosta kuvaava indikaattori on Suomessa pisteytysjärjestelmä, jossa kullekin tilalle lasketaan vertailuarvo. Indikaattori on laskettu vuodesta 2006 lähtien. HNV-maatalousmaan suhteellinen osuus käytettävissä olevasta maatalousmaasta on pienentynyt karjatalouden vähentyessä ja viljan viljelyalan kasvaessa. Indikaattorin arvo on aleni vuoteen 2015 asti. Vuosina 2016 ja 2017 indikaattorin arvo kääntyi pieneen kasvuun. Muutos on todennäköisesti seurausta erilaisten nurmipeitteisten alojen määrän kääntymisestä nousuun. Kasvua on ollut etenkin säilörehun tuotantoalassa, mutta myös ympäristökorvaukseen sisältyvien monimuotoisuuspeltojen ja suojavyöhykkeiden alassa. Indikaattori soveltuu luontoarvoiltaan arvokkaimpien tilojen osajoukon tunnistamiseen, mutta ei kaikkien tilojen arvottamiseen luontoarvojen perusteella. Andelen jordbruksmark på Åland som bedöms ha högt naturvärde (HNV) är relativt hög. År 2017 uppgick arealen till 13 474 hektar vilket utgör cirka 70 procent av den totalt jordbruksarealen på Åland.

Kuvassa on esitetty maaseutuohjelman ohjelmakauden arvioinnissa käytettyjen vaikuttavuusindikaattorien määrälliset arvot vuosilta 2013–2018 (Heliölä ym. 2019).



Kuva 2.6.3: Manner-Suomen maaseutuohjelman kolmen vaikuttavuusindikaattorin kehitys vuosina 2013–2018. A) Peltolinnusto, yhteensä sekä eriteltynä avomaan- ja reunalajien osalta, B) HNV-maatalousmaan määrä Manner-Suomessa (ha) sekä osuus maatalousmaasta (% UAA:sta), ja C) maatalousalueiden päiväperhoset.

Direktiiviluontotyypeistä maatalouspolitiikan vaikutuspiiriin kuuluvat erilaiset perinneympäristöjen luontotyypit, joista osa on hyvin pienialaisia ja suojelualueille keskittyviä. Suomessa esiintyvistä direktiivilajista vain lintulajeilla laajemmin yhtymäkohtia maatalouspolitiikan vaikutuksessa oleviin elinympäristöihin.

Taustaindikaattorit:
C.36: Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends: <i>ei saatavilla vielä</i>

Huom. Taustaindikaattorin C36 ”Percentage of species and habitats of Community interest related to agriculture with stable or increasing trends” sisältökuvausta ei ole saatavilla.

Maaseutuohjelman 2014-2020 toimenpiteet

Maaseutuohjelmassa on rahoituskaudella 2014-2020 edistetty maiseman ja luonnon monimuotoisuutta ympäristökorvauksilla, luonnonmukaisella tuotannolla, luonnonhaittakorvauksilla, ei-tuotannollisilla investoinneilla, koulutuksella ja tiedonvälityksellä, neuvonnalla ja yhteistyöhankkeilla sekä Leader-toimintatavan kautta.

Luonnonhaittakorvauksilla on mahdollistettu maataloustuotannon jatkuminen koko maassa ja näin säilytetty maaseutumaisemaa avoimena, hoidettuna ja maatalousluonnon lajistolle soveltuvana elinympäristönä. Suomessa, jossa metsä yli 70 % osuudellaan dominoi maisemaa ja avointa maatalousmaata on vain 7 %, on avoimella maatalousmaalla maisemaa ja lajistoa merkittävästi monipuolistava vaikutus.

Ympäristökorvausten ympäristösitoumuksella on luotu peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviä niitty- riista- ja maisemakasvikkuvuotoja (sitomusala 21 497 ha vuonna 2019) sekä luonnonhoitopeltonurmia (sitomusala 59 908 ha vuonna 2019), joiden hoidossa otetaan monimuotoisuutta ylläpitävät hoitokäytännöt huomioon. Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys kasvoi edellisestä ohjelmakaudesta ja toimenpide koskenut kaudella 2014-2020 noin 1,42 miljoonaa hehtaaria. Ympäristökorvausten ympäristösopimuksilla on hoidettu peltomaan ulkopuolisella alalla perinnebiotooppeja, luonnonlaitumia ja peltomaisemaa monipuolistavia metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä (sopimusala 33 120 ha vuonna 2019) sekä kosteikkoja (sopimusala 1249 vuonna 2019). Ympäristösopimuksilla on perustettu myös kurki-, hanhi ja joutsenpeltoja näiden massoina muuttavien lintujen muuton aikaista ruokailua ja levähdystä varten (sopimusala 845 ha vuonna 2019). Ei-tuotannollisilla investoinneilla on peruskunnostettu perinnebiotooppeja 152 kpl sekä perustettu kosteikkoja 136 kpl.

Luonnonmukaisen tuotannon pinta-alan lisääntyminen on ollut maatalousluonnon kasvi- ja eläinlajistolle suotuisaa, etenkin linnustolle. Myös eläinten hyvinvointikorvausten laidunnusta lisäävä vaikutus on ollut eduksi maatalousluonnon monimuotoisuudelle. Koulutuksen ja tiedonvälityksen, neuvonnan ja yhteistyön avulla on lisätty toimijoiden tietoisuutta ja osaamista luonnon monimuotoisuudesta. Palvelujen ja kylien kehittämisessä, yhteistyö-toimenpiteessä ja Leader-toimintatavalla on toteutettu yhteisöllisesti ja paikallisesti monimuotoisuutta edistäviä hankkeita. Näiden hankkeiden pääasiallinen tavoite on usein muu kuin monimuotoisuuden edistäminen mutta ne ovat kuitenkin vaikuttaneet paikallisesti monimuotoisuutta edistävästi.

Geneettistä monimuotoisuutta on edistetty alkuperäisrotujen ja alkuperäiskasvien ylläpitämistä edistävillä toimenpiteillä, etenkin alkuperäisrotujen kasvattamisen ympäristösopimuksella.

Maaseutuohjelman arvioinnissa (Heliölä (toim.) 2019) tärkeiksi monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteiksi tunnistettiin ympäristökorvausjärjestelmä ja etenkin sen perinnebiotoopeihin ja luonnonlaitumiin kohdistuvat toimenpiteet, ei tuotannossa olevaa nurmipeitteistä alaa lisäävät toimenpiteet, luonnonmukainen tuotanto ja maatalousmaan olemassa oloa ylläpitävä luonnonhaittakorvaus. Yksittäisistä toimenpiteistä erityisen tärkeäksi on arvioitu ympäristösopimus maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon, sillä sen avulla hoidetaan valtaosaa Manner-Suomen luonnonlaidunalasta. Merkityksellistä on myös, että noin 60 % Natura-alueiden luonnonlaidunalasta on tämän sopimustyyppin piirissä. Myös alkuperäisrotujen säilyttämisen edistämiseksi maaseutuohjelman toimenpide alkuperäisrotujen kasvattamiseen on keskeisin rahoituslähde. Merkittävä osa etenkin nautarotujen ja suomenlampaan populaatioista ylläpidetään tukijärjestelmän avulla. Luonnonmukaisen tuotannon on todettu edistävän erityisesti peltolinnustoa. Hankemuotoisen rahoituksen vaikutus monimuotoisuuden edistämiseen on arvioitu kokonaistarkastelussa vähäiseksi (Heliölä (toim.) 2019).

Luonnonmukainen tuotanto

Luomuvalvonnan piirissä oleva luonnonmukaisesti viljelty peltoala oli vuonna 2019 yhteensä 306 756 ha eli 13,5 % peltoalasta. Valvotun luonnonmukaisen tuotannon piiriin kuului 5 036 tilaa, joista luomukotieläintuotantoa oli 1 039 tilalla. Kaikki luomuvalvonnassa olevat luomutilat eivät ole tehneet sitoumusta luonnonmukaisen tuotannon korvauksesta. Luomutilojen keskipinta-ala oli noin 61 hehtaaria, mikä on keskitilakokoa suurempi. Luonnonmukaista tuotantoa harjoittavien lypsykarjatilojen keskipeltoala oli jopa 134 hehtaaria (lähde: [Ruokavirasto](#) 2019).

Taulukko 2.6.1: Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan piirissä olevan alan kehitys Suomessa vuosina 2010-2019. Tilasto sisältää Ahvenanmaan luomualan 3891 ha vuonna 2019 (Ruokavirasto 2019).

Vuosi	Luomuala ha
2019	306 756
2018	296 645
2017	259 451
2016	240 614
2015	224 615
2014	212 653
2013	206 170
2012	197 751
2011	184 768
2010	170 876

Luonnonmukainen tuotanto edistää maatalousluonnon monimuotoisuutta, koska tuotannossa ei käytetä synteettisiä kasvinsuojeluaineita. Etenkin luomukotieläintilojen on todettu olevan suotuisia maatalousympäristön linnustolle. Luonnonmukaisen tuotannon korvausta maksettiin lähes 271 000 hehtaarille vuonna 2019. Ala on kasvanut vuodesta 2015 noin 70 000 hehtaarilla. Maa- ja metsätalousministeriön tavoiteala maa- ja metsätalousministeriön Luomuohjelmassa on 20 % vuodelle 2020. Maaseutuohjelman 2014-2020 tavoiteala luonnonmukaisen tuotannon korvauksiin sitoutumiseen on 16 %. Luonnonmukaisen tuotannon tuotantomäärät ovat kasvaneet vain vähän, vaikka pinta-ala on huomattavasti lisääntynyt. Yli 60 % luonnonmukaisesti tuotetusta pinta-alasta on erilaisia nurmialoja, josta vain osa käytetään luomukotieläintiloilla. Myyntikasvien tuotanto luonnonmukaisesti on Suomen olosuhteissa haastavaa. Luonnonmukaisesti viljeltyjen myyntikasvien alaa jää vuosittain myös korjaamatta (Koivisto 2019). Myyntikasveina viljellään pääasiassa kauraa. Luomutuotettujen viljojen osuus kokonaissadosta on alhainen (taulukko). Luomutuotannolle tyypillisiä kasvustoja ovat myös rehuksi viljeltävä seos- ja tuorevilja. Herneen ja härkäpavun tuotannossa luomun osuus kokonaissadosta on lähes 15 %. Avomaan vihannesten luomuala on edelleen alhainen (noin 1 400 ha vuonna 2019), mutta se on selvästi noussut ohjelmakaudella 2014-2020, jolloin niille kohdistettiin korotettu luomukorvaus. Luomu mehiläistarhaajia Suomessa oli 2019 vuonna yhteensä 63 kpl ja luomuhunajaa tuotettiin kaikkiaan 5 483 yhteiskunnasta.

Taulukko 2.6.2: Luonnonmukaisesti tuotettujen tuotantokasvien korjuuala, sato sekä sadon osuus näiden tuotantokasvien kokonaissadosta Suomessa vuonna 2019 (Luonnonvarakeskus 2019). Luomuhyväksytty tuotantoala (Ruokavirasto 2019)

	Tuotantoala (1 000 ha)*	Korjuuala (1 000 ha)	Sato (milj. kg)	Luomun osuus kokonaissadosta (%)
Vehnä yhteensä	7	6,8	17	1,9
Ruis	4,7	4,8	9,1	5
Ohra yhteensä	7,5	6,9	17,1	1
Kaura	33,4	31,6	76,5	6,5
Seosvilja yhteensä	13,5	8,8	21,1	42,9
Rypsi ja rapsi	2,2	1,5	1	2,4
Peruna		0,8	12,7	2,1
Herne	2,9	2,6	5	14,9
Härkäpapu	3,3	2,8	4,3	14,3
Kuivaheinä		16,2	50,8	12,7
Säilörehu yhteensä		127,2	1477,3	16,1

Tuorevilja yhteensä		9,8	58,4	10,8
Tuotantonurmet yhteensä	162,3			

* Ruokaviraston tilasto luomuhyväksytyistä tuotantoalasta (nurmia ei ole jaottelu, perunasta ei erillistä pinta-alaa)

Taustaindikaattori C.32 ”Maatalousmaa, jolla luonnonmukaista tuotantoa” on EU:n dashboard-tilastoissa 11,4 % koskien vuotta 2017.

Taustaindikaattorit:				
C.32 Agricultural area under organic farming:	2012	2015	2017	2018
certified area	161190	192160	216514	235597
in conversion area	36561	33075.00	42757.00	61845
total	197751	225235.00	259271	297442 ha UAA

Kasvinsuojeluaineiden käyttömäärät ovat Suomessa Euroopan mittakaavassa maltillisia. Kasvinsuojeluaineiden nykytilaa on tarkasteltu tarveanalyysissä 2.5.

Natura 2000 -alueet

Suomi toteuttaa Natura 2000:n liittyviä Prioritized Action Framework (PAF) toimia, jotka on määritelty kansallisessa PAF-ohjelmassa. Natura-alueiden hoidon ja käytön suunnittelua koordinoi Suomessa Metsähallituksen luontopalvelut.

Suomen Natura 2000 -alueista 97 % on kansallisilla päätöksillä perustettuja luonnonsuojelualueita sisältäen maa-, vesi- ja kulttuurielinympäristöjä. Natura-verkoston pinta-ala on noin 14,4 % maa-alasta (4,9 milj. ha). Tästä noin 75 % (n. 3,6 milj. ha) on maa-alueita. Alueista 78 % on valtion omistamia ja 22 % yksityisten omistamia. Natura 2000 -alueilla luonnonarvojen turvaaminen voi myös perustua metsälakiin, maa-aineslakiin tai maankäyttö- ja rakennuslakiin. Tällaisia alueita on yhteensä noin 100 000 ha, joista 30 000 hehtaaria on yksityisillä alueilla. Peltolohkorekisterin mukaan maatalousmaalla on Manner-Suomessa Natura 2000 -alueita noin 5 500 hehtaaria 2 900 kohteessa, mikä on 0,35 % käytössä olevasta maatalousmaasta. Lisäksi myös maatalousmaan ulkopuolisilla Natura-alueilla esiintyy maatalousvaikutteisia, hoitoa vaativia perinnebiotooppien luontotyyppisiä.

Det åländska förslaget till Natura 2000-områden omfattar idag totalt 87 områden med 3 472 hektar land och ca 35 hektar vatten. Hittills har man dock inrättat endast 57 av de tilltänkta Natura 2000-områden, 30 områden återstår att förverkligas. De flesta områden har skyddats som naturreservat, några enbart med ett avtal med markägaren. För alla områden gäller dock bestämmelserna i bland annat naturvårdslagen. I lagen konstateras att en bedömning av konsekvenserna ska göras för alla sådana planer och projekt som kan påverka Natura 2000 områden negativt. Även sådana åtgärder omfattas som sker utanför själva Natura 2000 området, men som kan påverka det. Inom Natura 2000 området finns 305 hektar jordbruksareal och 848 hektar skogsareal.

Taustaindikaattori C.19 ”Maataloustuotanto Natura 2000 alueilla” on Eurostatin tilastoissa 1,2 % käytössä olevasta maatalousmaasta.

Taustaindikaattorit:				
C.19: Farming in Natura 2000 areas:	2010	2014	2016	2017
	0.83	1.20	1.22	1.22 % UAA

Perinnebiotooppeja ja luonnonlaitumia olevien Natura 2000 -kohteiden hoitoa on rahoitettu pääasiassa maaseutuohjelman ympäristösopimuksella maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito ja siihen kytkeytyvällä ei-tuotannollisella investoinnilla. Natura 2000 -alueilla sijaitsee yhteensä noin 17 300 hehtaaria perinnebiotooppeja, joista noin 10 600 ha (61 %) hoidettiin vuonna 2016 maaseutuohjelman

ympäristösopimusten avulla. Tämä vastaa yli kolmannesta monimuotoisuuden ja maiseman hoidon ympäristösopimusten kokonaisalasta. Natura-alueille on myös voinut saada tukea perustamalla lohkolle ympäristökorvausten mukaisen suojavyöhykkeen. Maatalouden suorien tukien viherryttämistuessa Natura 2000 -alueet on huomioitu myös siten, että Natura-2000 alueella sijaitsevaa, pysyvää nurmea olevaa maatalousmaata ei maatalouden tukijärjestelmien piirissä olevilla lohkoilla ole sallittua kyntää. Natura 2000 -alueilla viherryttämistuen pysyvää nurmea oli v. 2019 noin 2 100 ha. Muita viherryttämistuen pysyviä nurmia oli noin 152 111 ha.

Geneettinen monimuotoisuus

FAO:n alainen Kasvigeenivarasopimus (2004) kattaa kaikki viljelykasvien geenivarat. Geenivarojen käyttöön liittyy Nagoyan pöytäkirja, joka on kansainvälinen sopimus geenivarojen saatavuudesta ja hyötyjen jaosta. Sopimukseen liittyvää lainsäädäntöä sovelletaan kasvien, eläinten ja mikrobien geenivarioihin silloin, kun niitä hankitaan tutkimus- ja kehityskäyttöön. Kansallinen eläingenivaraohjelma (MMM 17/2004) ja kasvigeenivaraohjelma (MMM 12/2001) toteuttavat biologista monimuotoisuutta koskevaa yleissopimusta. Vuonna 2018 nämä yhdistyivät uudeksi kansalliseksi geenivaraohjelmaksi, joka kattaa sekä kasvi-, eläin- että kalageenivarat. Tavoitteena on kannustaa kotimaisten kotieläinrotujen sekä Suomen oloihin sopeutuneiden maa- ja puutarhatalouden, metsäpuiden ja kalageenivarojen kestävään käyttöön ja ylläpitoon. Alkuperärotujen kasvatusta, alkuperäiskasvien ylläpitoa, alkuperäisrotujen perimän säilyttämistä ja alkuperäiskasvien varmuuskokoelmia on tuettu maaseutuohjelmasta.

Suomessa on jäljellä nautojen, lampaiden, vuohien, hevosten ja kanojen alkuperäisrotuja sekä tarhattuja tummamehiläisiä. Populaatiokoot ovat pieniä ja rotujen sisäinen geneettinen monimuotoisuus voi herkästi kaventua. Alkuperäisrotujen kasvatusta on tuettu maaseutuohjelmasta (taulukko). Tummamehiläinen ei ole ollut maaseutuohjelman tukien piirissä. Alkuperäisrotuisista lampaista yleisin on valkoinen suomenlammas. Muut lampaiden värimuodot ovat harvinaisempia. Lampaista kainuunharmaa on uhanalainen. Naudoista Pohjois-Suomen karjaa eli kyyttöjä on puolet vähemmän kuin kahta muuta alkuperäisrotua. Naudoista itä-Suomen karjaa on kattavammin sopimuksen piirissä kuin länsisuomenkarjaa ja pohjoissuomenkarjaa, joka on uhanalainen. Naudoilla on havaittavissa, että perinteinen käyttötarkoitus on muuttumassa, kun maitorotuisina aiemmin kasvatettuja nautoja käytetään yhä enemmän liharotuisina. Suomenhevosta, suomenvuohista sekä maatiaiskanoista ja -kukoista suuri osa on tilastojen perusteella ympäristösopimusten ulkopuolella. Alkuperäisrotuisten kanojen ja suomenhevosten kasvattajista monet ovat muita kuin viljelijöitä, eivätkä siten tukikelpoisia alkuperäisrotusopimukseen. Suomenhevosten sopimusten vähimmäiseläinmäärän korotus kaudelle 2014-2020 on vähentänyt sopimusmääriä. Suomenhevokset painottuvat ravureihin, ratsujen ja työhevosten jäädessä vähemmistöön.

Taulukko 2.6.3: Alkuperäisrotujen yksilömäärät ja solmitut sopimukset vuosina 2015–2018 alkuperäisrotujen kasvattaminen –toimenpiteessä Manner-Suomessa.

Eläinrotu	Tiloja, kpl				Eläimiä, kpl			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Suomenlammas	202	230	227	224	14 738	16 183	16 779	16 237
Ahvenanmaanlammas	14	16	16	16	462	483	515	515
Kainuunharmaa lammas	41	47	47	46	1 555	1 679	1 820	1 794
Suomenvuohi	12	13	11	12	1 602	1 636	1 772	1 772
Itäsuomen karja	163	182	179	179	1 520	1 608	1 833	1 807
Pohjoissuomen karja	122	133	130	125	656	674	704	641

Eläinrotu	Tiloja, kpl				Eläimiä, kpl			
	Länsisuomen karja	148	161	158	153	1 089	1 132	1 128
Suomenhevonen	97	109	108	106	398	428	437	424
Maatiaiskana	23	29	28	27	809	973	953	928
Yhteensä	822	920	904	888	22 829	24 796	25 941	25 155

På Åland förekommer två ursprungsraser, ålandsfåret och den finska lantrasfåret. Ålandsfåret är den färras som historiskt är förknippad med det åländska kulturlandskapet och traditionella hantverket. Den totala populationen på Åland uppgår till strax under 600 tackor vilket innebär att en viss ökning skett under de senaste åren.

Suomessa menestyvät kasvilajit ovat geneettisesti sopeutuneita kylmän ja pitkään talveen, lyhyeen kasvukauteen ja pitkään päivään. Alkuperäiskasvilajikkeita koskevassa lainsäädännössä (MMMä 16/09) maatiaiskannalla tarkoitetaan kasvilajin populaatioita tai klooneja, jotka ovat luonnostaan sopeutuneet kasvialueensa ympäristöolosuhteisiin.

Maaseutuohjelman rahoituksella on ylläpidetty alkuperäiskasvien varmuuskokoelmia, mutta kokoelmien määrää tulisi edelleen lisätä, jotta aiempaa useampien alkuperäiskasvien kantojen säilyttäminen saataisiin varmistettua. Viljelykasvien alkuperäisiä kasvilajikkeita on rekisteröity yhä enemmän kuin mitä niitä on ympäristökorvausten sopimusten piirissä.

Alkuperäisrotujen ja alkuperäiskasvien hyödyntäminen yritystoiminnassa ja tuotekehittelyssä on edelleen vähäistä, vaikka näihin perustuville tuotteille olisi nähtävissä potentiaalia. Alkuperäisrotuiset tuotantoeläimet eivät pärjää valtaroduille tuotoksen määrässä, mutta niiden erilaisten laatutekijöiden kautta voitaisiin jalostaa markkinoille erikoistuotteita. Alkuperäisrotut ovat merkittäviä maisemanhoitajia ja ne pärjäävät hyvin luonnonlaitumilla.

Haitallisten vieraslajien leviämisen ehkäiseminen

Haitallisia vieraslajeja torjutaan EU:n ja kansallisen vieraslajilainsäädännön avulla sekä kansallisen vieraslajistrategian ohjaamana. EU:n asetus (1143/2014) haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta tuli voimaan 1.1.2015. Asetuksen mukaisessa vieraslajiluettelossa on 66 lajia. Luettelon sisältämien lajien maahantuonti, myynti, kasvatus, käyttö ja ympäristöön päästäminen on EU:ssa kielletty. Kansallinen laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (1709/2015) tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Lain tarkoituksena on torjua vieraslajeista aiheutuvia vahinkoja alkuperäisille eläin- ja kasvilajeille muun muassa estämällä haitallisimpien vieraslajien maahantuonti, niiden kasvattaminen tai päästäminen ympäristöön. Kansallisessa vieraslajilaissa säädetään myös sellaisista vieraslajeista, joista voi aiheutua vahinkoa erityisesti Suomen oloissa. Tällaisista kansalliseen luetteloon otettavista vieraslajeista ja niiden tuonti- ja muista kielloista on säädetty erikseen valtioneuvoston asetuksella. Uusi valtioneuvoston asetus vieraslajiriskien hallinnasta (704/2019) annettiin 1.6.2019, jolloin myös täydennettiin kansallista vieraslajiluetteloa. Kansallisen luettelon lajeja koskee samat kiellot ja rajoitukset kuin EU:n luettelon lajeja. Valtioneuvoston periaatepäätös haitallisten vieraslajien torjuntaa koskevasta kansallisesta vieraslajistrategiasta hyväksyttiin vuonna 2012. Strategian ja sen toimintaohjelman tavoitteena on haitallisten vieraslajien aiheuttamien ongelmien ennaltaehkäisy ja haittojen varhainen torjunta. Vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Laki hukkakauran torjunnasta (185/2002) edellyttää hukkakauraesiintymien torjuntaa maatalousmaalta.

Kansallisen vieraslajilainsäädännön toimeenpano edellyttää myös maanomistajia sekä toimijoita vieraslajien torjuntaan, eli em. lain kohdat saattavat edellyttää toimenpiteitä maatalousluonnon näkökulmasta myös maanviljelijöitä maanomistajina tai mahdollisina ammattimaisina toimijoina. Kansallisen vieraslajilain 4 §:ssä säädetään kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuudesta: Kiinteistön omistajalla ja haltijalla on

velvollisuus huolehtia kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi. Lain 5 §:ssä säädetään toimijan huolehtimisvelvollisuudesta: Jos EU:n tai kansalliseen haitallisten vieraslajien luetteloon sisältyvän vieraslajin tiedetään yleisesti leviävän kasvintaimien, maa-aineksen tai muiden vastaavien aineistojen mukana, aineistoa ammattimaisesti käsittelevällä toimijalla on velvollisuus estää haitallisen vieraslajin leviäminen hallinnassaan olevan alueen ulkopuolelle.

Suomessa vieraslajilainsäädännön toimeenpanoa ohjaamaan on laadittu lisäksi vieraslajien torjuntaa koskevia hallintasuunnitelmia, jotka on hyväksytty maa- ja metsätalousministeriön päätöksenä. Hallintasuunnitelmissa sekä EU:n että kansallisen vieraslajiluettelon lajien torjunnan ensisijaiset torjunta-alueet sekä kustannustehokkaimmat torjuntakeinot on määritelty, samoin toimeenpanosta vastaavat vastuu- ja yhteistyötahot sekä toimeenpanoa koskeva aikataulu. Luetteloiden sisältämiä haitallisia vieraslajeja, etenkin vieraskasveja, esiintyy myös maatalousalueiden välittömässä läheisyydessä tai maaseutualueilla. Täydentävissä ehdoissa edellytetään hukkakauran ja eräiden jättiputkien torjumista maatalousmaalta.

Täydentävät ehdot ja suorien tukien viherryttämistuki v. 2015-2020

Viherryttämistuen pysyvien nurmien ja täydentävien ehtojen vieraslajien torjunnan vaatimusten lisäksi täydentävissä ehdoissa olevat vaatimukset valtaojien yhden metrin muokkaamattomasta ja lannoittamattomasta pientareesta sekä kesantojen sänki- ja viherpeitteestä edistävät luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoisuutta edistävät myös suorien tukien viherryttämistuen viljelyn monipuolistamisen vaatimus ja ekologisen alan vaatimus, joka Suomessa on täytetty edellä maisemakohdassa mainittujen suojeltujen maisemapiirteiden lisäksi kesannoilla, typensitojakasveilla ja lyhytkiertoisella energiapuulla. MYTTEHO-hankkeessa ([Hyvönen ym. 2020](#)) todettiin, että kesannointi edistää merkittävästi maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta, ja viherryttämistuen ekologisen alan kesannot ovat tuoneet hyödyllisen lisän ympäristökorvauksella tuettujen luonnonhoito- ja monimuotoisuuspeltojen ohessa. Täydentäviin ehtoihin sisältyvät lintu- ja luontodirektiivin vaatimukset osaltaan edistävät luonnon monimuotoisuutta.

2.6.2. SWOT

Nelikenttä (tiivistelmä)

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - EU:n ympäristölainsäädäntö on integroitu osaksi maatalouden kehittämistä ja mm. luonnon monimuotoisuuden edistämiseen on laadittu tarvittavat ja ajantasaiset kansalliset strategiat ja toimintaohjelmat, joissa on määritelty tarvittavia toimenpiteitä. - Ympäristötietoisuus ja -osaaminen on parantunut ja maatilat osallistuvat laajasti ja monipuolisesti vapaaehtoiisiin ympäristötoimenpiteisiin. - Viljelykäytäntöjä on pitkäjänteisesti muutettu kestävämmiksi, hoidettava ala on lisääntynyt, samoin peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja luonnonmukaisen tuotannon pinta-ala. - Perinnebiotooppien inventoinnin päivitys on aloitettu, joten hoitoa tarvitseva kohteet tunnistetaan entistä paremmin. - Tukijärjestelmien avulla on voitu edistää monien maatalousluontoa edustavien arvokkaiden kohteiden hoitoa. Monimuotoisuutta edistävien ympäristösopimusten ja luomusitoumusten määrä on tasaisesti kasvanut ja ei tuotantokäytössä olevan nurmen määrä on pysynyt korkeana. - Lintujen ja päiväperhosten lajistoseurantaa tehdään vuosittain, mikä vahvistaa toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta. - Metsän osuus Suomen pinta-alasta on suuri, ja avoimet maaseutumaisemat ovat monipuolistava tekijä. Peltolohkojen ja tilojen keskikoko on Euroopan mittakaavassa alhainen, piennaralaa on suuressa osassa maata edelleen runsaasti. - Talousmetsien hoidon keinoista on paljon tietoa ja toimintamalleja on kehitetty pitkäjänteisesti. - Metsän suojelutoimenpiteitä rahoitetaan kokonaan kansallisin toimin. - Kasvinsuojeluaineita käytetään huomattavasti vähemmän kuin esim. Keski-Euroopassa. - Alkuperäisrotuisia eläimiä ja alkuperäiskasveja on säilytetty tukijärjestelmän avulla. - Maiseman- ja monimuotoisuuden hoidon neuvoja on ja neuvontaa on saatavilla. - Metsähallitus koordinoi perinnebiotooppien suunnitelmallisesta hoitoa valtion mailla ja etsii kohteille viljelijöitä hoitajiksi. <p>Därutöver gällande Åland</p> <ul style="list-style-type: none"> - Den åländska naturen med skärgård och hav, dess skönhet och biologisk mångfald, generellt hög biodiversitet och biologisk mångfald, öppet kulturlandskap med betande djur och naturbeten i aktivt bruk, ålandsfärets genetiska egenskaper - Stor andel av marken odlas ekologiskt 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luonnon monimuotoisuus heikkenee edelleen ja avoin maisema kasvaa umpeen. - Pelkkä suojelu ei riitä, tarvitaan hoitotoimenpiteitä. Toimenpiteet ovat kalliita. - Maatalouden heikko kannattavuus, tilakoon suureneminen, karjatilojen ja laidunnuksen väheneminen, hoidettavien kohteiden pienuus ja sijainti etäällä laiduneläimistä sekä maaltamuutto vaikeuttavat tilatason ympäristötoimenpiteiden toteutumista. - Lintujen muuttomatalla kokemat haasteet voivat heikentää Suomessa tehtävien suojelutoimien vaikutuksia. - Perinnemaisemien hoitotavoitteen (60 000 ha) kohteista tiedetään vain inventoidut tai tukien piirissä olevat perinnebiotooppikohteet. - Lintujen ja mm. peurojen aiheuttamat satovahingot aiheuttavat kielteisiä asenteita monimuotoisuuden edistämistä kohtaan - Pitkäaikaisia lajistoseurantoja on harvasta lajiryhmästä ja seurannat perustuvat pitkälti vapaaehtoistyöhön. - Säätekijöillä on suuri vaikutus lajirunsauksiin, mikä heikentää toimenpiteiden vaikuttavuutta. - Alkuperäisrotujen kasvatus ei riittävästi huomioi populaation sisäisen geneettisen monimuotoisuuden säilymistä - Laidunnusta ja lantaa esiintyy tilojen ympäristössä yhä harvemmillä tilalla, mikä on vaikuttanut lannasta hyötyvään lajistoon. <p>Därutöver gällande Åland</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naturbetesarealen och antalet betande djur minskar, betesmarkerna är inte tillräckligt bra skötta, lantbruk som gynnar den biologiska mångfalden är arbetsintensiv Bosättning i anslutning till jordbruksmark, kulturlandskapet uppmärksammas inte
--	--

<p>- Små gårdar med små åkrar, många naturliga kantzoner Arter av jordbruksgrödornas vilda släktingar</p>	
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutkimuksella ja innovaatioilla löydetään uusia keinoja luonnon monimuotoisuuden haasteiden ratkaisemiseen ja tehostetaan tukitoimia - Tukijärjestelmiä kehittämällä ja tukea suuntaamalla voidaan edistää maatalousluonnon ja maaseutumaisemien säilymistä ja monimuotoisuutta sekä alkuperäisrotujen ja –kasvilajien ylläpitoa, mikä luo mahdollisuuksia mm. luontopainotteiseen maatilamatkailuun, tuotteistamiseen ja muuhun maaseudun yritystoimintaan. - Rauhoitettujen lintulajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen ja lintujen elinympäristöjen suojeluun löydetään yhdessä viljelijöiden kanssa uusia keinoja, jolloin asenteet suojelua kohtaan paranevat. - Tutkimustiedon lisääntyminen tehostaa vaikuttavien toimenpiteiden kehittämistä ja kohdentamista - Alkuperäisrotuisista eläimistä saatavien tuotteiden ja alkuperäiskasvien tuotteistaminen luo kysyntää ja parantaa kasvatuksen kannattavuutta ja lisää luonnonhoitoa - Monimuotoisuustoimenpiteet saadaan toimimaan monivaikutteisina ympäristötoimina ja samalla aktiivituotantoa tukevina - Talousmetsien luonnonhoito mahdollistaa tehokkaan monimuotoisuuden turvaamisen talousmetsissä - Luontotiedon integrointi tietojärjestelmiin ja paikkatiedon hyödyntäminen edistää lajien ja luontotyyppien turvaamista <p>Därutöver gällande Åland</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ökat intresse för närproducerat och sådant som ökar den biologiska mångfalden - Områden som tidigare har brukats kan återfå sina höga naturvärden om de börjar brukas igen <p>Genom information och rådgivning kan lantbruket generera ekosystemtjänster i en större omfattning</p>	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tuotannon alueellinen keskittyminen, tehostuminen ja yksipuolistuminen, yksikkökoon kasvu sekä toisaalta tilamäärän ja karjankasvatuksen väheneminen, maatalousmaan umpeenkasvu ja tuotannon loppuminen vähentävät avointen alueiden määrää ja voivat lisätä lajiston ja luontotyyppien uhanalaistumiskehitystä. - Tuotannon kielteisiin ympäristö- ja ilmastovaikutuksiin ei löydetä tehokkaita ratkaisuja tai luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi tehtävät toimenpiteet voivat olla ristiriidassa tilojen kannattavuuden parantamisen ja rakennekehityksen edistämisen kanssa. - Lämpötilan nousu ja lisääntyvät sateet nopeuttavat maatalousmaan umpeenkasvua ja lajiston muuttumista, satovahinko- ja kasvintuhojariskit lisääntyvät, kasvinsuojeluaineiden käyttötarve lisääntyy mm. kyntämättömyyden myötä - Eliölaajien ja luontotyyppien monimuotoisuus heikkenee edelleen. Pölyttäjä- ja muiden hyönteisten väheneminen, lintujen väheneminen jatkuu. - Maaseutumaisema ja kosteikot kasvavat umpeen ja pienten kohteiden hoito lakkaa. Maaperän tiivistyminen ja maaperäeliöstö vähenee. - Kemikaalien käytön vaikutukset hyönteisiin ja niistä riippuvaisiin kasveihin ja eläimiin. - Vieraslajien yleistyminen jatkuu. - Suurpetojen yleistyminen tekee yhä useampien kohteiden laiduntamisen eläinsuojelullisista syistä mahdottomaksi. - Vastakkainasettelu viljelijöiden ja ympäristön suojelun välillä voi kasvaa - Laiduntaminen vähenee pelloilla ja luonnonlaitumilla. Hoitoa vaativille kohteille ei enää löydy laiduntavaa karjaa. - Monimuotoisuuden vähenemisen seurauksena niihin liittyvät ekosysteemipalvelut heikentyvät - Metsittäminen metsäkadon torjumiseksi voi johtaa maiseman umpeutumiseen tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden umpeenkasvuun. <p>Därutöver gällande Åland:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konkurrens om mark

EU:n ympäristölainsäädäntö on integroitu osaksi maatalouden kehittämistä ja mm. luonnon monimuotoisuuden edistämiseen on laadittu tarvittavat kansalliset strategiat ja toimeenpano-ohjelmat. Maatalousluonnon monimuotoisuutta edistetään maaseutuohjelman toimenpiteillä sekä jossain määrin myös muulla hankerahoituksella ja EU:n suorien tukien viherryttämistuella ja täydentävillä ehdoilla. Perinnebiotooppien inventointien päivitys on käynnistynyt ja monimuotoisuuskohteista saadaan uutta tietoa. Suojelualueiden maatalousluonnon monimuotoisuuden hoitoa tehdään suunnitelmallisesti. Monimuotoisuuden turvaaminen on ollut kansallisessa metsiä koskevassa lainsäädännössä (mm. metsälaki, kestävä metsätalouden rahoituslaki) ja lainsäädäntöä täydentävissä metsänhoidon suosituksissa olennaista 1990-luvulta lähtien. Metsä- ja ympäristöalan yhteistyönä laaditut metsänhoidon suositukset perustuvat tutkimustietoon, ja käytännön metsätaloutta kehitetään niiden pohjalta. Metsän- ja luonnonhoidon neuvonta on perinteisesti ollut vahva osa metsäalan organisaatioiden toimintaa. Lainsäädännön ja metsänhoidon suositusten lisäksi keskeinen väline monimuotoisuuden turvaamisessa on vapaaehtoinen metsäsertifiointi, jonka piiriin suurin osa Suomen metsistä kuuluu. Eräistä lajiryhmistä on saatavissa pitkän ajan seurantatietoa maatalousympäristöistä.

Ympäristötietoisuus ja -osaaminen on pitkällä aikavälillä parantunut ja neuvontaa on saatavilla. Tilat osallistuvat laajasti ja monipuolisesti vapaaehtoiisiin ympäristötoimenpiteisiin niin maatalouden kuin metsien osalta. Käytäntöjä on pitkäjänteisesti muutettu kestävämmiksi. Tilakoko on kasvusta huolimatta edelleen maltillinen ja vaikka peltojen keskikoko kasvaa, on pieni lohkokoko monella alueella pysyvä ominaisuus maaston ja vesistöjen takia. Pieni lohkokoko ja peltoja rajaavat piiriojat tarjoavat edelleen melko runsaan piennaralan suuressa osassa maata. Kasvinsuojeluaineiden käyttömäärät ovat maataloudessa Keski-Eurooppaan verrattuna pieniä. Tautien ja hyönteisten torjuntatarve on verrattain vähäinen ja kohdistuu merkittävänä vain tiettyihin viljelykasveihin. Talviaikainen kasvipeitteisyys on yleistynyt vuosien kuluessa suuresti.

Ålands varierande natur, det mosaikartade landskapet och det maritima klimatet med skärgård och hav ger goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och en skön landskapsbild. På Åland skapar det lokala jordbruket med varierande gårdsstorlek och förhållandevis små åkrar en varierande jordbruksmiljö där biodiversiteten och den biologiska mångfalden fortfarande är allmänt taget relativt hög. På åkrarna finns fortfarande ett omväxlande inslag av olika grödor och mellan åkrarna finns rikligt med ekologiska korridorer och naturliga kantzoner. En stor naturbetesareal är fortsättningsvis i aktivt bruk och det finns fortfarande ställen med ett vackert och öppet kulturlandskap med betande djur. Många naturbeten har bevarat sin värdefulla karaktär trots att en negativ utveckling av den biologiska mångfalden i jordbruksmiljön redan kan konstateras. Många olika arter av jordbruksgrödornas vilda släktingar (CWR = Crop Wild Relatives) växer ännu på Åland och flera av dem förekommer inte längre i övriga Finland, t.ex spåstisel och ålandsfärets genetiska variation finns väl bevarad inom rasen. En stor andel av åkermarken odlas ekologisk utan kemiska bekämpningsmedel.

Heikkoudet

Luonnon monimuotoisuus ja maisemien tila heikkenee edelleen. Tuotannon alueellinen keskittyminen, tehostuminen ja toisaalta maatalous maan ja kosteikkojen umpeenkasvu ja tuotannon loppuminen ovat lisänneet lajiston ja luontotyyppien uhanalaisuutta. Maatalouden heikko kannattavuus, karjatilojen ja laidunnuksen väheneminen sekä maaltamuutto muuttavat maankäyttöä, yksipuolistavat maisemaa ja vaikeuttavat tilatason ympäristötoimenpiteiden toteutumista ja vähentävät kiinnostusta sitoutua tuettuihin toimenpiteisiin. Monimuotoisuuden hoito vaatii yhä useammin nykyisistä tavanomaisista viljelykäytännöistä poikkeavia hoitotoimenpiteitä ja kalustoa, koska maatalouden tuotantotavat ovat muuttuneet. Tämä on merkittävä kustannustekijä. Laiduntaminen on vähentynyt luonnonlaitumien lisäksi nykyisin myös peltolaitumilla. Ympäristöllisen kestävyuden parantamiseksi tehtävät, viljelyä monipuolistavat toimenpiteet voivat olla ristiriidassa kannattavuuden parantamisen ja rakennekehityksen edistämisen kanssa.

Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehtävät talousmetsien luonnonhoidon kuin myös perinnebiotooppien ja kosteikkojen hoidon toimenpiteet ovat olleet oikeita, mutta vaativat käyttöönoton vahvistamista. Niiden määrää tulee lisätä ja ne tulee kohdentaa kustannusvaikuttavasti.

Luonnonhoitotoimenpiteiden valtavirtaistamiseen tarvittava asenteiden muutos vie aikaa. Muutokset näkyvät luonnossa vasta pidemmällä aikavälillä. Luontaisen lajiston aiheuttamat satovahingot ja petovahingot vaikuttavat asenteisiin maatalousluonnon monimuotoisuutta kohtaan.

Seurannat ovat keskittyneet vain muutamaaan lajiryhmään. Etenkin pölyttäjien pitkäaikaisseuranta puuttuu. Perinnemaisemien hoidon 60 000 ha tavoitealan tarkempi sijainti Suomessa ei ole kaikilta osin tiedossa.

Även om den totala naturbetesarealen på Åland fortfarande är stor har utnyttjandet av naturbetena överlag minskat och skötseln försämrats. I takt med att allt färre gårdar bedriver husdjursproduktion riskerar naturbetena bli obetade på de gårdar som upphört med djurproduktionen. Också på gårdar med husdjur har utnyttjandet av naturbeten minskat på grund av att stängsling, transport och tillsyn av djuren upplevs som mer arbets- och tidskrävande jämfört med betning på åkermark, speciellt beträffande de naturbeten som ligger längre bort från driftscentrum. Även andelen areal med de mest värdefulla betesområdena har minskat på grund av bristande skötsel. I vissa områden finns det för få betesdjur i förhållande till naturbetesarealen även om det totala antalet potentiella betesdjur har ökat under det senaste decenniet. Djuren betar också ofta på åkermark. Lantbruk som gynnar den biologiska mångfalden är arbetsintensiv och många lantbrukare ser mera till effektiviteten i sin produktion varvid kulturlandskapet och den biologiska mångfalden inte har uppmärksammats så mycket. Speciellt lövängarna och de traditionella ängsmarkerna är arbetsdryga i skötsel och har inte uppmärksammats i tillräcklig grad. I nära anslutning till jordbruksmark finns bosättning och bostäderna finns insprängda i det aktiva odlingslandskapet. Artrika habitat som är nödvändiga för att säkra den biologiska mångfalden kan komma att konkurrera om marken i dessa områden. I viss omfattning omvandlas naturbeten till annan markanvändning, så som åker eller tomtmark.

Mahdollisuudet

Tutkimuksella, innovaatioilla ja yhteistyöllä löydetään uusia keinoja ympäristö- ja ilmastohaasteiden ratkaisemiseen. Tutkimustiedon lisääntyminen tehostaa vaikuttavien toimenpiteiden kehittämistä ja kohdentamista

Perinteisen ruuantuotannon rinnalle syntyy uudenlaista luonnonhoidollista toimintaa. Panostukset maiseman ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen voivat parantaa mahdollisuuksia luontopainotteiseen maatilamatkailuun ja muuhun maaseudun yritystoimintaan. Alkuperäisrotujen ja alkuperäiskasvien erityispiirteet onnistutaan hyödyntämään tuotteistamisessa ja markkinoinnissa. Tukijärjestelmiä kehittämällä voidaan jatkaa maatalousluonnon ja maaseutumaisemien monimuotoisuuden edistämistä ja tarkempaa kohdentamista mm. inventointitulosten perusteella.

Luonnonmukaisella tuotannolla on monimuotoisuuteen positiivinen vaikutus etenkin silloin, jos se sijoittuu aiempaa enemmän Etelä-Suomen viljanviljelyalueille. Suomen alhainen torjunta-aineiden käyttö pienentää luonnonmukaisen tuotantotavan suhteellista etua verrattuna Keski-Euroopan maihin, jossa luonnonmukaisen tuotannon hyötyjä on paljon tutkittu (Heliölä ym. 2019).

Rauhoitettujen lintulajien aiheuttamien vahinkojen estämiseen ja lintujen elinympäristöjen suojeluun löydetään uusia keinoja. Myös luonnonmukainen vesirakentamisen keinoilla on mahdollisuuksia parantaa maatalousluonnon monimuotoisuutta.

Taloustmetsien luonnon monimuotoisuutta parannetaan luonnonhoidolla, jota tehdään osana jokapäiväistä metsänhoitoa tai luonnonhoitohankkeina, mikä mahdollistaa tehokkaan monimuotoisuuden turvaamisen taloustmetsissä Luonnonhoidon tehostamista tarvitaan, koska Suomen metsistä valtaosa on käytettävissä metsätalouteen, ja luonnonhoidon keinojen käytön tehostaminen näkyy laajoilla pinta-aloilla. Luontotiedon kehittäminen metsätiedon ohella ja sen käyttöönotto metsätaloudessa mahdollistaa vaikuttavamman luonnonhoidon kohdentamisen.

En livsmedelsproduktion i samverkan med naturens processer är en av utgångspunkterna i Ålands hållbara livsmedelsstrategi och man ser goda möjligheter i betesdominerande produktionssystem för kött i ett mervärdesskapande på marknaden. I arbetet att positionera sig som en producent av naturbeteskött har kulturbiotoperna och naturbetesmarkerna en central betydelse. Konsumenterna har ett ökat intresse för närproducerat och sådant som gynnar den biologiska mångfalden. Utgående från de pågående naturinventeringar på Åland och annan uppföljning finns möjlighet att plocka fram och klassificera viktiga mångfaldsobjekt och rikta rätta och rikta tillräckliga insatser till dem. Det finns fortfarande potential i en del av de områden som tidigare brukats som naturbeten och de objekt som nu klassas till värdeklass III i den pågående naturinventeringen att med rätt så lätta skötselmetoder återfå sina höga naturvärden. Askskottsjukan har förorsakat problem i form av döda träd i många lövängar men man kan också arbeta med några andra trädslag inom lövängsområdena och ändå bevara dess karaktär. I samhällsplaneringen finns möjligheter att ta hänsyn till markområden som är lämpade för jordbruk och undvika annan exploatering, markanvändning och bebyggelse i dess områden. En väl skött jordbruksmiljö ger tillsammans med skogsmarkerna lantbruket en unik möjlighet att generera ännu mer ekosystemtjänster som är viktiga för människans livskvalitet och välfärd.

Uhat

Lämpötilan nouse ja lisääntyvät sateet nopeuttavat maatalousmaan umpeenkasvua ja lajiston muuttumista, satovahinko- ja kasvintuhoojariskit lisääntyvät, kasvinsuojeluaineiden käyttötarve lisääntyy. Tuotanto yksipuolistuu ja keskittyy voimakkaasti, tilamäärä ja pienten tilojen määrä vähenevät, eliölajien ja luontotyyppien monimuotoisuus heikkenee ja maaseutumaisema kasvaa monin paikoin umpeen. Erityisesti pienten kohteiden hoito voi lakata. Maisemarakenteen kehitys vähentää erityisesti viljelykäytön ulkopuolella olevien avoimien tai puoliavoimia alueita ja siten luonnon monimuotoisuutta. Hoidettavien alueiden välinen kytkeytyneisyys vähenee entisestään. Vieraslajit yleistyvät. Kemikaalien käytön vaikutukset hyönteisiin ja niistä riippuvaisiin kasveihin ja eläimiin voimistuvat. Maaperää tiivistyy ja maaperäeliöstö heikkenee. Pölyttäjähönteiset vähenevät.

Kestävällä tavalla toimivaa alkutuotantoa ei saada kannattavaksi. Maatilojen luonnonhoitotyötä ei tilatasolla saada edistettyä. Tuotannon alueellinen keskittyminen, tehostuminen ja toisaalta tilamäärän väheneminen, maatalousmaan umpeenkasvu ja tuotannon loppuminen voivat lisätä lajiston ja luontotyyppien uhanalaistumiskehitystä.

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman edistämiseen ei löydetä tehokkaita ratkaisuja. Lämpötilan nouse ja lisääntyvät sateet heikentävät nopeuttavat maatalousmaan umpeenkasvua ja lajiston muuttumista. Ilmastonmuutoksen hillinnan ja vesiensuojelun toimenpiteet voivat olla monimuotoisuudelle haitaksi. Monimuotoisuudelle merkittäviä alueita kasvaa umpeen tai metsitetään.

Kuluttajat ja markkinat eivät ole valmiita maksamaan tuotteiden hinnassa luonnonhoitotyön ja ekosysteemipalveluiden lisäkustannuksista. Kiinnostus alkuperäisrotujen ja kasvien kasvattamiseen hiipuu ja geneettisen monimuotoisuuden kannalta keskeisiä karjoja tai kokoelmia menetetään. Hoidettavien kohteiden verkko harvenee ja lajiston leviäminen suotuisasta elinympäristöstä toiseen vaikeutuu.

Joidenkin talousmetsien luonnonhoidon keinojen kalleus (esim. kulutus, suuret määrät säästöpuita) voi estää niiden laajamittaista käyttöönottoa.

Metsätaloustoimenpiteitä toteuttavien, kuten koneenkuljettajien, suunnittelevien ja neuvovien toimijoiden tietoisuuden paraneminen on edellytys talousmetsien luonnonhoidon valtavirtaistamiselle. Jos tietoisuus ei parane, on uhkana, ettei luonnonhoito valtavirtaistu siinä määrin kuin monimuotoisuuden turvaamiseksi on tarpeen.

Den sannolikt fortsatta befolkningstillväxten på Åland medför ett växande behov av nya byggnader varvid bosättningen kommer att expandera. Förutom att det kan bli konkurrens om mark kan både det öppna landskapet och den biologiska mångfalden i jordbruksmiljön inskränkas. Strandområdenas biotoper och arter hotas av muddringar och andra vattenföretag. De största hoten för skogarnas biologiska mångfald bedöms vara skogsbruksaktiviteter, förändringar i trädslagssammansättningen, minskning av arealen gamla skogar och

grova trädindivider, minskning av död ved, avsaknad av naturliga successionsstörningar samt igenväxning av öppna områden i skogsmiljön.

2.6.3. Tarveanalyysi

Maaseutumaiseman säilyttäminen ja hoitaminen

Maaseudun maisema muotoutuu maataloustoiminnan vaikutuksesta ja sen säilymisen ensisijainen perusedellytys on maataloustuotannon säilyminen laaja-alaisesti koko maassa sekä epäsuotuisimmilla tuotantoalueilla että kaupunkien vaikutuspiirissä. Maiseman ylläpitämiseksi maatilojen kannattavuuskehityksen ja sukupolvenvaihdosten edistäminen sekä kylien ja niiden palvelujen kehittäminen on välttämätöntä.

Maaseudun maisemakuvan säilymisen ja kehittymisen edellytyksiä ovat myös laiduneläimiä sisältävien tuotantomuotojen säilyminen, tuotantoeläinten laiduntamiseen kannustaminen ja tuotannon alueellinen monipuolisuus. Maatalouden merkitys on ratkaiseva etenkin lajirikkaan ja perinteisen kulttuurivaikutteisen maiseman säilymiselle. Tämä vaatii panostusta monimuotoisen maataloustuotannon ja erityisesti pientenkin karjatilojen kannattavuuskehitykseen ja erilaisten tuotantoratkaisujen löytämiseen tai monipuolistamiseen, jotta monimuotoisuuden ja maiseman ylläpitoon löytyy jatkossakin laiduntavaa karjaa ja osavia työntekijöitä koko maassa. Maiseman umpeenkasvun ehkäisemiseksi ja ominaispiirteiden säilyttämiseksi tulee tukea toimia peltoalueiden reunavyöhykkeiden, niittymäisten alueiden ja maatilojen kulttuuriympäristöjen avoimuuden ylläpitämiseksi, maisemakasvien kylvämistä ja hoitoa, ympäristöyrittäjyyttä, maiseman- ja luonnonhoidossa poistettavan puuaineksen käyttöä energiapuuksi ja muihin kestäviin tarkoituksiin. Merkittävien alueiden säilyminen vaatii suunnitelmallista ja pitkäjänteistä hoitoa sekä koulutuksen ja neuvontapalveluiden saatavuutta.

Luonnon monimuotoisuuden ja siihen liittyvien ekosysteemipalvelujen ylläpitäminen ja edistäminen

Kansallisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian päätavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Strategia määrittelee toimenpidetarpeita monimuotoisuuden edistämiseksi. Monimuotoisuuden tarpeita priorisoitaessa on tärkeä painottaa toimenpiteitä sekä monilajisten maatalousluonnon elinympäristöjen hoitoon että kohdistaa toimenpiteitä eri maatalousympäristössä viihtyvien lajiryhmien tarpeisiin. Etenkin perinnebiotooppien ja geenivarojen hoidossa maaseutuohjelman toimenpiteet ovat olleet ainoita merkittäviä rahoituslähteitä. Vuonna 2020 alkanut Helmi-ohjelma tuo uuden rahoituslähteen perinnebiotooppien ennallistamiseen, mikä on otettava huomioon tulevan CAP-rahoituskauden hankkeiden suunnittelussa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Metsäluontoon ja talousmetsien hoitoon liittyviä toimenpidetarpeita rahoitetaan kokonaan kansallisesti.

Niityt ja muut perinteisten maatalousympäristöjen luontotyypit ovat kaikkein uhatuimpia luontotyyppisiä ja niiden lajisto on taantunut. Näitä luontotyyppisiä ja lajistoa esiintyy perinnebiotoopeilla, luonnonlaitumilla ja muunlaisissa avoimissa tai puoliavoimissa niittymäisissä maatalousympäristöissä, jotka eivät ole enää osana tavanomaista tuotantotapaa vaan vaativat suunnitelmallista, säännöllistä hoitoa. Tarvitaan erityisiä toimenpiteitä luonnoltaan arvokkaiden kohteiden suunnitelmalliseksi ja säännölliseksi hoitamiseksi. Perinnebiotooppien, luonnonlaidunten sekä peltojen reunavyöhykkeiden ja saarekkeiden hoitoon ja perinnebiotooppien ennallistaminen tulee tapahtua luonnon monimuotoisuuden ehdoilla, mikä vaatii yhteiskunnan tukea. Myös kasvava suurpetojen uhka vaatii erityistä huomiota laidunkohteilla. Maaseutuohjelmassa näiden edistämiseksi toteutettuja toimenpiteitä on tärkeä jatkaa ja kehittää.

Peltoluonnon monimuotoisuuteen kohdistuu myös toimenpidetarpeita. Viljelyn ja karjatalouden alueellinen keskittyminen ja yksipuolisuus, syyskyntö, nurmiviljelyn ja laiduntamisen vähentyminen sekä kasvinsuojeluaineiden käyttö haittaavat maatalousympäristön lajien menestymistä. Peltojen metsittäminen ja hoitamattomuudesta seuraava umpeenkasvu vähentävät maatalousympäristön lajistolle kelpoista

elinympäristöä. Siksi peltoviljelyn ja erilaisten tuotannon ulkopuolisten nurmialojen hoidon jatkuminen on lajistolle tärkeää. Luonnonmukainen tuotanto edistää lajiston elinolosuhteita viherlannoitusnurmien ja sekä synteettisten kasvinsuojeluaineiden käyttämättömyyden myötä. Myös tavanomaisessa tuotannossa voidaan lajiston edellytyksiä parantaa lisäämällä peltojen talviaikaista kasvi- ja sänkipeitteisyyttä, laiduntamalla, kylvämällä monimuotoisuuskaistoja, laajaperäistämällä sekä monipuolistamalla viljelyä ja viljelykiertoja sekä lisäämällä seosviljelyn, erilaisten nurmien ja typensitojakasvien alaa yksipuolisilla viljanviljelyalueilla. Monet linnut ja nisäkkäät hyötyvät niitä varten kylvetyistä kasvuistoista, kuten mesikasveista, ja korjaamatta jätettävistä kasvustoista, joilta ravintoa löytyy sekä kesä- että talviaikaan. Maatalousympäristön hyönteis- ja kasvilajistolle merkityksellisiä ovat myös peltojen ojat, peltojen ja teiden pientareet ja viljelemättömät peltonurkat, pellon ja metsän vaihtumisvyöhykkeet sekä tilapäisesti viljelemättömät avoimet alat ja kosteat painanteet. Tällaiset alat edistävät myös petohyönteisten ja pölyttäjien esiintymistä. Nurmista lajistollisesti tärkeimpiä ovat pitkään luonnonhoitopeltoina tai vastaavina olleet nurmikasvustot, jolla kasvillisuus on ehtinyt muuttua monimuotoiseksi, mutta myös lyhempiaikaisilla nurmikasvustoilla on positiivinen vaikutus monimuotoisuudelle etenkin yksivuotisten viljelykasvien dominoivilla viljelyalueilla.

Lintujen muuton aikaan kerääntyy muuttoreittien varrella sijaitseville peltoaukeille kurkien, hanhien ja joutsenten massaesiintymiä. Muutto-, ruokailu- ja levähdysalueille kertyvien lintujen massaesiintyminen aiheuttaa satovahinkoja. Vahinkojen rajaamiseksi ja levähdysalueiden kohdentamiseksi on tarpeen tarjota linnulle tarjota viljelyä, sadon tuotannoltaan hyvä kasvustoja, johon muilta pelloilta karkotetut linnut voivat rauhassa ruokailla ja levähtää. Rauhoitettujen lintujen aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmän uudistus tulee myös saattaa valmiiksi.

Vapaaehtoisuuteen perustuva kansallinen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014–2025 eli METSO yhdistää metsien suojelun ja talouskäytön. Sen tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppeiden ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. Metsäelinympäristöjen ja eliöiden suojelua voidaan toteuttaa sekä suojelualueiden pinta-alaa kasvattamalla tai perustamalla uusia suojelualueita. Vapaaehtoisia keinoja ovat esimerkiksi määräajaksi tehtävät ympäristötukisopimukset, luonnonhoitohankkeet tai luonnonsuojelulain nojalla perustettavat yksityiset luonnonsuojelualueet.

Talousmetsien luonnonhoito on keskeistä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa, koska suurin osa metsistämme on talousmetsiä. Suuri osa metsien uhanalaisesta lajistosta on riippuvainen eriasteisesti lahonneesta puusta. Kuolleen puun vähyys on yksi tärkeimmistä lajien uhanalaisuuden syistä. Tärkeimpiä talousmetsien luonnonhoidon keinoja ovat arvokkaiden elinympäristöjen turvaaminen sekä kuolleen puun ja säästöpuiden jättäminen. Myös lehtipuuston suosiminen lisää talousmetsien monimuotoisuutta. Kulotuksen käyttöä pyritään lisäämään palaneessa puussa elävän lajiston elvyttämiseksi. Lisäksi voidaan esimerkiksi jättää riistatiheikköjä ja suojavyöhykkeitä. Luonnonhoidon lisäämiseen voidaan vaikuttaa lakisäätteiden velvoitteiden lisäksi metsänhoidonsuosituksilla ja metsäsertifioinnilla. Koulutuksella, neuvonnalla ja tiedotuksella on iso merkitys tietoisuuden lisäämisessä monimuotoisuuden turvaamiskeinoista. Tarvitaan myös tutkimus- ja kehittämishankkeita, joiden pohjalta voidaan muun muassa kehittää toimintamalleja sekä toimenpiteiden optimaalista kohdentamista erilaisissa metsänkasvatustavoissa sekä vaihtelevilla mittakaavatasoilla. Metsittämisessä tulee ottaa huomioon, ettei maatalousluonnon monimuotoisuudelle merkittäviä aloja metsitetä.

On tärkeää edistää entisestään haitallisten vieraskasvilajien poistamista sellaisilla alueilla, jotka koskevat maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoa sekä kosteikkojen hoitoa. Tärkeää on myös tehostaa näillä alueilla vieraskasvilajien esiintymien tunnistamista neuvonnan ja tiedotuksen avulla. Vieraslajien torjuntaan tarvitaan toimenpiteitä myös alueellisten ja paikallisten toimijoiden toimesta (Leader).

Åland:

Den biologiska mångfalden på Åland måste värnas och beaktas i vårt dagliga liv, vid planering av framtida verksamheter och i samhällsutvecklingen. Målsättningarna för den biologiska mångfalden är långsiktiga: Å

2025 ska utarmningen av den biologisk mångfald ha bromsats och år 2030 ska utarmningen ha upphört. År 2051 ska den biologiska mångfalden ha ökat med 10 % jämfört med år 2020. Enligt det fjärde strategiska utvecklingsmålet i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland ska det år 2030 inte finnas någon förlust av biologisk mångfald på land och i havet. I stället är den biologiska mångfalden, i synnerhet de mest hotade arterna och biotoperna, rik och skyddad. Påverkan av invasiva arter som hotar den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster ska vara låg och Åland lever, bebyggs och utvecklas med bibehållna ekosystem i balans.

För att kunna nå målsättningarna behöver dess värden beaktas i olika typer av mark- och vattenanvändning.

Naturbetens igenväxning behöver förhindras och dess tillstånd förbättras; Naturbeten spelar en central roll för ekosystem och biologisk mångfald och de är en värdefull resurs även för rekreation, för att hålla landskapen öppna och för att upprätthålla ett rikt odlingslandskap. Speciellt strandbeten, lövängar och hagmarker är viktiga för det åländska kulturlandskapet och en viktig del av bilden man vill ge av turism-Åland. Kulturlandskapen är även avgörande för vissa hotade arters överlevnad.

I det framtida betesdominerande produktionssystem som eftersträvas för att skapa ett mervärde för köttet behöver uppmärksamhet fästas även vid att betningen sker utgående från betesmarkernas biologiska förutsättningar så att betningen även gynnar den biologiska mångfalden på bästa möjliga sätt. Generellt behöver betestrycket höjas och hållas på en högre nivå och betesdjuren behöver styras från åkerbeten till naturbeten.

Jordbrukarna behöver få bättre kunskap om de biologiska och kulturella värden som finns på gårdens varje naturbete och även i den övriga jordbruksomgivningen samt om de ekosystemtjänster som naturbetes- och kulturmarkerna producerar för naturen och samhället.

Naturbetena behöver inventeras och extra insatser riktas till de mest värdefulla områden.

Det behövs mera samarbete mellan gårdarna så att även de naturbeten som finns på de gårdar som inte har egna djur ska bli betade.

Äldre skog behöver bevaras i högre grad än idag då en stor del av de hotade skogsarterna är beroende av gamla skogar. Vidare bör man stimulera fortbildning kring hållbart skogsbruk, vattenvård, undvikande av drivningsskador och alternativa skogsbruksmetoder.

På åkrarna behöver en varierad växtföljd upprätthållas. Även grödor som inte direkt eller indirekt genererar livsmedel, så som dragväxter och pollinerande växter, behöver odlas för att stärka förhållandena för bin och pollinerare. Användning av bekämpningsmedel behöver minskas och invasiva arter bekämpas.

Vidare behövs hjälp och ett ekonomiskt stöd för att uppmuntra jordbrukarna att värna om de värdefulla livsmiljöerna som finns på den egna gården.

2.6.4. Toimenpiteet

Edellä olevan perusteella tarvittavat toimenpiteet.

Metsien monimuotoisuustarpeisiin vastaa kansallinen tukijärjestelmä metsien monimuotoisuuden edistämiseksi, mukaan lukien koulutus, neuvonta, tiedotus ja ohjeistus. Näitä toimenpiteitä ei esitetä rahoitettavaksi CAP-suunnitelman toimenpiteillä.

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoon tarvitaan sen sijaan monipuolisesti CAP-suunnitelman toimenpiteitä. Toimenpiteiden tulisi olla vaatimuksiltaan tuensaajille selkeitä ja käytännössä

toteutuskelpoisia. Samoja tavoitteita edistävien toimenpiteiden pilkkomista useaan tukijärjestelmään tulisi välttää.

Maaseutumaiseman ja maatalousvaikutteisen luonnon ylläpitämiseksi maataloustuotannon on oltava mahdollista koko maassa. Luonnonhaittakorvaus on tässä keskeinen. Luonnonhaittakorvauksen maksaminen luonnonlaitumille ja -niityille ylläpitää tällaisten kohteiden olemassaoloa. Avoimuuden säilymisen varmistaminen vaatii vähimmäishoitovelvoitteen, kuten vuosittaisen niittovaatimuksen sillä muuten alueet taimettuvat ja kasvavat umpeen.

- Artiklan xx mukaisesti toteutetaan luonnonhaittakorvaus-toimenpide. Toimenpide kohdistuu kaikelle maatalousmaalle ja se ylläpitää avoimen maatalousmaan esiintymistä koko Suomessa.

Laidunnuksella on suuri merkitys maatalousluonnon monimuotoisuudelle usealle eri lajiryhmälle. Laidunnusta tulee edistää sekä perinnebiotoopeilla ja muilla luonnonlaidunaloilla että peltomaan nurmilla.

- Artiklan 65 mukaisena toimenpiteenä toteutetaan eläinten hyvinvointikorvauksissa laiduntamista edistävä toimenpide. Laidunnus peltomaalla tai peltojen ulkopuolisilla luonnonlaitumilla edistää laidunnuksesta hyötyvien lajien, kuten peltolintujen, hyönteisten ja kasvien esiintymistä. Luonnonlaitumilla laidunnus toimii hoitotoimenpiteenä laidunnuksesta hyötyvien luontotyyppien säilymisessä.

Pinta-alaperusteisena toteuttava ympäristösopimus on todettu toimivaksi keinoiksi saada perinnebiotoopeja ja luonnonlaitumia sekä reunavyöhykkeitä ja peltojen metsäsaarekkeitä hoidon piiriin. Näillä edistetään uhanalaisinta maatalousluonnon niitylajistoa. Hoidon laatuun tulee kiinnittää huomiota. Laiduntavia eläimiä kasvattavien tilojen ja hoitoa vaativien alueiden kohtaamista tulisi edistää. Perinnebiotooppikohteiden ennallistaviin toimiin tulee panostaa aiempaa enemmän myös hoitosopimusten yhteydessä. Lisäksi on otettava huomioon suurpetojen yleistymisen haasteet toteuttamalla laidunten aitaaminen tarvittaessa petoaidoilla. Arvokkaiden kohteiden korkeampi korvaustaso on merkittävä hoidon kohdentamista ohjaava tekijä. Hoidon toteuttamisessa on otettava huomioon suurpetojen ja niiden aiheuttamien vahinkojen yleistyminen. CAP-suunnitelman toimenpiteessä otetaan huomioon kansallisesti rahoitettavat perinnebiotooppien kunnostus- ja hoitotoimenpiteet (Helmi-ohjelma), jotta julkisen rahan maksaminen kahdesti samasta toiminnasta samalle kohteelle estetään.

- Artiklan 65 mukaisena toimenpiteenä toteutetaan ympäristökorvausten ympäristösopimus maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito. Toimenpiteessä edistetään peltomaan ulkopuolisten laidunalueiden, kuten arvokkaiden perinnebiotooppien ja muiden luonnonlaidunten hoitoa laiduntamalla. Laidunnuksella hoidetaan näille alueille tyypillistä uhanalaistunutta lajistoa ja luonnonlaidunten luontotyyppisiä, jotka kuuluvat uhanalaisiin luontotyyppisiin Suomessa. Merkittävä osa arvokkaista perinnebiotoopeista sijaitsee Natura-2000-alueilla. Toimenpiteellä edistetään myös kansallisella Helmi-rahoituksella peruskunnostettujen kohteiden saattamista jatkuvan hoidon piiriin.

Monivuotista monilajiseksi kehittyvä tai kehittynyt nurmi- ja niitykasveja kasvava peltoala on maatalousluonnon monimuotoisuudelle keskeistä. Tällaisia aloja ovat mm. luonnonhoitopeltonurmet, pysyvät nurmet ja viherkesannot. Pitkäikäiset kasvustot ovat monimuotoisuudelle merkittävämpiä kuin lyhytikäiset. Myös suojavyöhykkeet voivat olla monimuotoisia maalajin, ravinnetilan, iän ja mikroilmaston mukaan.

- Ehdollisuuteen sisältyy vaatimus pysyvän nurmen alan säilyttämisestä jäsenmaan tasolla (GAEC 1). Natura-2000 -alueilla olevaa pysyvää nurmea ei ole sallittua muokata (GAEC 10).
- Ehdollisuuteen sisältyy vaatimus kesantojen sänki- tai viherpeitteisyydestä kasvukaudella (GAEC 7) sekä vaatimus vesistöjen varsien suojakaistasta (GAEC 4 ja GAEC 6).
- Suorien tukien ekojärjestelmään (artikla 28) toteutetaan luonnonhoitopeltonurmet-toimenpide, jossa tuensaajat perustavat uusia ja/tai hoitavat aiemmin perustettuja monilajiseksi kehittyneitä nurmikavustoja ilman lannoitusta tai kasvinsuojelua. Tällaiset nurmialat ovat monien maatalousluonnon eliöiden elinympäristöä.
- Suorien tukien ekojärjestelmään (artikla 28) toteutetaan viherlannoitusnurmet-toimenpide, jonka pääasiallinen tarkoitus on maaperän kasvukunnon parantaminen. Sen nurmet tarjoavat myös suojaa ja ravintoa maatalousalueen eliölajeille.

Artiklan 65 mukaisena toteutetaan ympäristökorvausten ympäristösitoumuksessa suojavyöhykkeet ja turvepeltojen nurmet –toimenpide, jossa tuensaaja ylläpitää monivuotista, ilman kasvinsuojeluaineita

ja lannoitteita kasvatettavaa, vuosittain korjattavaa nurmikasvillisuutta ravinteiden huuhtoutumisen vähentämiseksi, eroosion ehkäisemiseksi, maaperän hiilen säilyttämiseksi ja kivennäismailla myös maaperän hiilen lisäämiseksi. Monivuotinen nurmikasvillisuus tarjoaa elinympäristön maatalousluonnon lajistolle kuten linnuille, nisäkkäille ja monenlaisille hyönteisille. Toimenpide kohdistuu vesistöjen varren eroosioherkille alueille, Natura-2000 alueiden peltolohkoille, pohjavesialueille ja sellaisille turvepelloille, jotka ovat olleet yksivuotisten kasvien viljelyssä.

Pelloilla tulee kasvattaa myös monimuotoisuus- ja maisematarkoituksiin tarkoitettavia kasvustoja. Monimuotoisuuspellot edistävät riistalajeja, peltolinnustoa sekä maisemaa. Talviaikaisella kasvipeitteellä on merkitystä etenkin peltolinnuille ja riistalle. Pölyttäjiä edistävä toimenpide on tarpeellinen osana CAP-kokonaisuutta. Lisäksi on hyvä edistää monipuolisen viljelykierron yleistymistä ja hyönteispölytteisten tuotantokasvien viljelyalan lisääntymistä.

- Peltoympäristöjen vieraslajien hallinnan varmistamiseksi sisällytetään eräiden vieraskasvilajien torjunta maatalousmaalla ehdollisuuteen.
- Ehdollisuuteen sisällytetään vaatimus ekologisesta alasta (GAEC 9).
- Ehdollisuuteen sisällytetään vaatimus, joka edistää viljelykiertoa tai viljelyn monipuolistamista (GAEC 8).
- Ekojärjestelmään (artikla 28) toteutetaan talviaikaisen kasvipeitteisyyden toimenpide, joka edistää peltolintujen ja riistan elinolosuhteita sekä maaperän eliöstöä. Maanpeitettä edistäviä ehtoja on myös ehdollisuuden vaatimuksissa (GAEC 7).
- Ekojärjestelmään (artikla 28) toteutetaan toimenpide monimuotoisuuskasvien viljelyä. Toimenpiteellä edistetään pölyttäjä-, maisema-, riista- ja niittykasvien sekä peltolintuja hyödyttävien kasvien viljelyä.
- Artiklan 65 mukaisena toteutetaan ympäristökorvausten ympäristösitoumusten tilakohtaiseen toimenpiteeseen valinnainen osio, jossa tuensaaja voi täsmäviljelyn ohella valita vaihtoehtoisina toimenpiteinä pölyttäjäpalvelujen hyödyntämisen, pölyttäjien suosimien tuotantokasvien tai pölyttäjäille suotuisen seoskasvuston viljelyn tilalla.

Tarvetta on myös luonnonmukaisen tuotannon, etenkin luonnonmukaisen kotieläintuotannon toimenpiteille sekä luonnonmukaisesti tuotettujen viljelykasvien ja avomaan vihannesten viljelyn yleistymiseen.

- Artiklan 65 mukaisena toimenpiteenä toteutetaan luonnonmukaisen tuotannon toimenpide. Tuotantomuoto edistää turvallisten orgaanisten lannoitusaineiden kierrätystä ja lisää kasvi- ja eläinlajien monimuotoisuutta sekä eläinten lajinmukaisempaa hoitoa. Ravinteiden tarkemman talteenoton ja hyödyntämisen sekä synteettisten kemiallisten lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttökiellon vuoksi luonnonmukainen tuotanto on lähtökohtaisesti ympäristöllisesti kestävämpi tuotantotapa. Luonnonmukaisessa kotieläintuotannossa eläimille mahdollistetaan lajinmukainen käyttäytyminen. Luonnonmukaiseen kotieläintuotantoon kuuluu, että eläimet ulkoilevat, mikä edistää maatalousluonnon monimuotoisuutta.

Kosteikkojen perustamista ja hoitoa tulee jatkaa. Pienten kohteiden ja esimerkiksi luonnontilaisten uomien merkitys monimuotoisuudelle tulee ottaa rahoitettavien kohteiden valinnassa paremmin huomioon.

- Artiklan 65 mukaisena toimenpiteenä toteutetaan ympäristökorvausten ympäristösopimus kosteikkojen hoito. Toimenpide edistää viljelyalueiden luonnon ja maiseman monimuotoisuutta, kun peltoalueilta kuivatustoimenpiteiden myötä vähentyneet kosteat elinympäristöt lisääntyvät. Kosteikot ja luonnonmukaistetut uomat monipuolistavat viljelyalueiden elinympäristöjä ja luovat maisemallista vaihtelua. Maatalousalueiden lajisto monipuolistuu, yksilömäärät kasvavat ja riista-, kala- ja raputalous hyötyvät.
- Artiklan 68 mukaisena ei-tuotannollisena investointina toteutetaan kosteikkoinvestoinnit-toimenpide. Toimenpiteellä mahdollistetaan monivaikutteisten kosteikkojen perustaminen, jonka jälkeen

perustetulle kohteelle laaditaan ympäristökorvausten mukainen ympäristösopimus kosteikkojen hoidosta.

Massana muuttavat linnut voivat aiheuttaa merkittäviä satotappioita, sillä peltojen kasvustot ovat merkittäviä ravinnonlähteitä näille linnuille muuton aikana. Lintujen ravinnonhankintaan, haittojen ja vahinkojen ehkäisemiseen ja korvaamiseen sekä muuttolintujen muuton turvaamiseen tarvitaan toimenpiteitä.

- Artiklan 65 mukaisena toimenpiteenä toteutetaan ympäristökorvausten ympäristösitoumukseen lintupellot-toimenpide. Toimenpiteessä tuensaaja osoittaa osan satokasvien viljelyssä olevista lohkoistaan lintupelloiksi. Näille lohkoille laskeutuvia muuttomatalla olevia hanhia, joutsenia ja kurkia ei karkoteta, eikä lintujen saapumista pyritä ennaltaehkäisemään.

Alkuperäisrotuisen nautojen, suomenlampaiden, ahvenanmaanlampaiden, kainuunharmaalampaiden, suomenhevosten sekä kanojen kasvattamisen varmistamiseksi tarvitaan toimenpiteitä. Tavoitteena niiden sekä populaatiokoon kasvattaminen ja populaatioiden sisäisen geneettisen monimuotoisuuden varmistaminen. Lisäksi tulee edistää muita kansallisen geenivaraohjelman mukaisia toimenpiteitä rotujen perimän säilyttämiseen. Kansallisen geenivaraohjelman tavoitteiden mukaisesti tarvitaan toimenpiteitä myös alkuperäislajikkeiden ja kasvikoelmien säilyttämiseen edistämiseen. Ympäristökorvaukseen kuuluvat geenipankkitoimenpiteet tavoittelevat eläingenivarojen osalta, että alkuperäisrodut eivät kuole sukupuuttoon ja niiden geenivaranto tallennetaan, geneettinen vaihtelu säilyy kotieläinroduissa mahdollisimman laajana ja alkuperäisrotuihin perustuva tuotanto kehittyy. Ympäristökorvaukseen kuuluvat geenivaratoimenpiteet tavoittelevat kasvigenivarojen osalta, että Suomen pohjoisiin ilmasto-olosuhteisiin sopeutuneiden maa- ja puutarhataloudenkasvien maatiaislajikkeiden ja vanhojen uhanalaisten kauppalajikkeiden perimäaineksen *in situ* suojelua edistetään. Lisäksi edistetään siemengeenipankkiin tallennettujen suomalaisten maatiaiskantojen ja vanhojen kauppalajikkeiden viljelyyn saattamista. Toimintaan kuuluu myös kaikkien osalta suojelun ja käytön merkityksen tärkeydestä viestintää.

- Artiklan 65 mukaisesti toteutetaan ympäristökorvauksissa seuraavat toimenpiteet:
 - o Alkuperäisrotujen kasvattaminen, jossa Toimenpiteessä tuensaaja kasvattaa rotupuhtaita alkuperäisrotuisia eläimiä rodun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi ja parantamiseksi.
 - o Alkuperäiskasvien viljely, jossa tuensaaja ylläpitää kansalliseen kasvilajikeluetteluun alkuperäiskasviksi merkittyä lajiketta tai kantaa. Alkuperäiskasvien varmuuskokeelmat, jossa ylläpidetään ja säilytetään pitkäaikaissäilytyksen mandaatin saaneiden kasvintoja sekä arvokkaita yksityiskokeelmia ja paikallisgeenivarantoja.
 - o Alkuperäiseläinten perimän säilytys, joka sisältää toimenpiteitä kansallisen geenivaraohjelman mukaiseen alkuperäiseläinten geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseen.

Paikalliseen kehittämisen luonnonhoitoon sekä ympäristöyrittäjyyteen tulee panostaa. Myös monimuotoisuutta edistäviä ja koordinoivia hankkeita tulee toteuttaa aiempaa näkyvämmiin. Tämä tulee huomioitavaksi alueellisessa tavoitteenasettelussa ja hankkeiden valinnassa.

CAP-suunnitelman mukaiseen neuvontatoimenpiteeseen tulee lisätä monimuotoisuuteen kohdistuvaa neuvontaa ja aihepiiriin tuntevia neuvoja.

- o Artiklan xx mukaisena toteutetaan monipuolinen neuvontatoimenpide Neuvo-2030, joka tarjoaa neuvontaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä ja edistämisestä.

Perinnebiotooppien inventoinnin kohteiden sekä joutsenten, hanhien ja kurkien muutonaikaisten levähdysalueiden sijoittamista edesauttavia paikkatietoaineistoja hyödynnetään toimenpiteiden kohdentamiseen ja tukikelpoisten lohkojen osoittamiseen viljelijöiden sähköisen asioinnin Vipu-palvelussa.

Seuraavat ehdollisuuden SMR-vaatimukset vaikuttavat luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden saavuttamiseen: SMR 3 (lintudirektiivi) ja SMR 4 (luontodirektiivi).

Åland:

Åtgärder som behövs med tanke på det ovan nämnda

a) Miljöåtaganden, klimatåtagande och andra förvaltningsåtaganden

Kostnaderna och inkomstbortfallet som föranleds av en kontinuerlig skötsel av naturbeten bör kompenseras för att naturbetena ska användas även i framtiden. Också odlingsåtgärder som förbättrar artbeståndens förutsättningar på åkermark och i nära anslutning till åkrar bör kompenseras, så som växttäckte på åkrarna vintertid och inslag av landskaps-, mångfalds- och viltväxter i växtföljden.

Odlare som föder upp ursprungsraser bör erhålla ersättning för upprätthållande av de genetiska resurserna i rasen.

b) Naturliga eller andra områdesspecifika begränsningar (Kompensationsersättning)

Jordbrukslandskapet formas under påverkan av jordbruksverksamheten och en grundläggande förutsättning för att landskapet ska bevaras är att jordbruksproduktionen bibehålls på ett brett plan i hela landskapet. Det öppna odlingslandskapet är en minimifaktor som är viktig såväl ekologiskt och kulturellt som landskapsmässigt och behöver värnas.

d) Investeringar

Kostsamma insatser och insatser av projektkaraktär kan inte ersättas med arealbaserade stöd. För denna typ av insatser behövs ett stöd för icke produktiva investeringar. Genom stödet kan kostnader för bl.a. hamling av träd på lövängarna, stängsling och röjning av beten samt insatser som genomförs för att vårda kulturmiljöer i skogsbruksmark ersättas.

h) Kunskapsutbyte och information

Kurser och fältvandringar i olika biotopområden kan höja jordbrukarnas medvetenhet om värdet i sina egna marker och dess betydelse för ekosystemtjänsterna. Kurserna kan även omfatta fortbildning kring hållbart skogsbruk och alternativa skogsbruksmetoder.

Rådgivning (artikel 13)

För att insatserna ska genomförs på ett sätt som bäst gynnar den biologiska mångfalden bör odlarna ha tillgång till rådgivning och möjlighet att få sina naturbeten inventerade av en rådgivare.

2.9.5. Tavoitteet ja arvot tulosindikaattoreille

- perustelut tavoitteille ja rahoitukselle
- taulukko, jossa kohdat tulosindikaattorille ja tavoitearvolle

Tulosindikaattori	Tavoite
R.22a Environmental performance in the livestock sector: Share of livestock units (LU) under supported commitments to improve environmental sustainability	16 %
R.23a Environment-/climate-related performance through investment in rural areas: Number of operations contributing to environmental sustainability, climate mitigation and adaptation goals in rural areas	145
R.27^{PR} Preserving habitats and species: Share of Utilised Agricultural Area (UAA) under management commitments supporting biodiversity conservation or restoration	30 %
R.27a Investments related to biodiversity: Share of farms benefitting from CAP investment support contributing to biodiversity	0,5 %
R.28 Improving Natura 2000 management: Share of total Natura 2000 area under supported commitments set up and financed under EAFRD	0,5 %

Lähdeluettelo

- Aakkula, J. & Leppänen, J. (toim.) 2014: Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (MYTVAS3). Maa- ja metsätalousministeriö 3/2014. 265 s. https://mmm.fi/documents/1410837/1720628/MMM_mytvas_loppuraportti_WEB.pdf/2cc8f041-82f2-4bbf-85e3-bd4a8d6964b3/MMM_mytvas_loppuraportti_WEB.pdf
- Heliölä, J. ja Hyvönen, T. 2019: Arviointi Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014–2020 merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle (verkkojulkaisu).
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.
- Hyvönen, T., Heliölä, J., Koikkalainen, K., Kuussaari, M., Lemola, R., Miettinen, A., Rankinen, K., Regina, K. & Turtola, E. 2020. Maatalouden ympäristötoimenpiteiden ympäristö- ja kustannustehokkuus (MYTTEHO) : loppuraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 12/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 76 s.
- Koivisto, A., Koikkalainen, K., Kokkinen, M., Jaakkonen, A-K Partala, A 2019: Tuplasti luomua. Millä keinoilla luomu-tuotteiden määrä saadaan kaksinkertaistettua nykyiseltä luomupinta-alalta. Luonnonvarakeskus, 39 s.
- Kosteikko Life+: kosteikko.fi (päivitetty 16.3.2017)
- Lehtomaa, L., Ahonen, I., Hakamäki, H., Häggblom, M., Jutila, H., Järvinen, C., Kemppainen, R., Kondelin, H., Laitinen, T., Lipponen, M., Mussaari, M., Pessa, J., Raatikainen, K. J., Raatikainen, K., Tuominen, S., Vainio, M., Vieno, M., Vuomajoki, M. 2018. Perinnebiotoopit. Julk.: Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyypin uhanalaisuus 2018. Luontotyypin punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus & ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. s. 225–254.
- Luonnontieteellinen keskusmuseo 2019: Luonnontieteellisen keskusmuseon linja- ja pistelaskentaseurannat (2019).
- Luonnonvarakeskus 2019: Tilastot. Luonnonmukaisen tuotannon satotilasto. https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_04%20Tuotanto_18%20Luomusatotilasto/01_Luomusato.px/table/tableViewLayout1/?rxid=0a81d509-d552-4e66-ae57-2067c0c1486a
- Pehu, T. , Kiviharju E., Rusanen M., Kantanen J. ja Heinimaa P. 2018: Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallinen geenivaraohjelma. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2018/11a. 160 s.
- Ramsar-alueet (verkkosivu) 2019: https://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojelualueet/Ramsaralueet, Julkaistu 14.2.2017 klo 16.14, päivitetty 14.2.2017 klo 16.12
- Ruokavirasto: IACS-rekisteri.
- Ruokavirasto: <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/luomutilat/tilastot/luomu-2019ep.pdf>
- Ruokavirasto 2019: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/tilastot-ja-tietohaut/>
- Salminen & Kekäläinen 2000: Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietintö 2000. Perinnebiotooppien hoito Suomessa. Suomen ympäristö 443
- Schulman, A., Alanen, A., Hægström, C.-A., Huhta, A.-P., Jantunen, J., Kekäläinen, H., Lehtomaa, L., Pykälä, J., & Vainio, M. 2008. Perinnebiotoopit. Julk.: Raunio, A. Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyypin uhanalaisuus – Osa I: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 149–174.
- Ympäristöministeriö 1995: Periaatepäätös maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä Dnr 1/500/95.
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2019: <https://www.ymparisto.fi/paivaperhosseuranta>. Julkaistu 10.6.2013 klo 11.52, päivitetty 15.6.2020 klo 8.27
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2019: Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Julkaistu 24.7.2013 klo 12.06, päivitetty 15.5.2018 klo 9.53.
- Ympäristökorvaukset (verkkodokumentti) 2019: <https://www.maaseutu.fi/globalassets/vuosikertomukset/tietosivut-2018/10.1.-ymparistokorvaukset.pdf>